

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
DG ENV
B-1049, Brussels
Belgium

Μέσω e-mail

2 Απριλίου 2024

Θέμα: Υπόμνημα σχετικά με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στην Ελλάδα

Θέτουμε υπόψη σας τα παρακάτω στοιχεία σχετικά με τις νομοθετικές, πολιτικές και άλλες εξελίξεις στο πεδίο που σημειώθηκαν από το 2020 (οπότε και η προηγούμενη μας συνάντηση) που αφορούν αφενός ανοιχτές υποθέσεις επί παραβάσει (ή και καταδικαστικές αποφάσεις της Ελλάδας), και αφετέρου άλλες περιπτώσεις διαφαινόμενης μη συμμόρφωσης της χώρας με την ενωσιακή νομοθεσία στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων σας, με σκοπό την ανάπτυξη ενός τεκμηριωμένου και επικοινωνιακού διαλόγου.

Ακολουθούν αναλυτικά σχόλια για τις εξής θεματικές:

1. [ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ](#)
2. [ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ](#)
3. [ΝΕΡΟ](#)
4. [ΑΠΟΒΛΗΤΑ](#)
5. [ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ](#)
6. [ΣΥΜΒΑΣΗ AARHUS](#)
7. [ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ](#)
8. [ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΘΕΜΑΤΑ](#)

1. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

i. Υποθέσεις για τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας

- ο Μη συμμόρφωση με την απόφαση του ΔΕΕ C-849/19 – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (INFR(2014)2260)

Τον Δεκέμβριο 2020 ανακοινώθηκε η καταδικαστική απόφαση C-849/19 κατά της Ελλάδας. Η απόφαση αφορά παράβαση των άρθρων 4 παρ. 4 επειδή δεν είχε καθορίσει στόχους διατήρησης σχετικά με τις ΕΖΔ εντός της εξαετούς προθεσμίας από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης 2006/613 και 6 παρ. 1 επειδή δεν είχε θεσπίσει τα απαραίτητα μέτρα για τον καθορισμό των κατάλληλων στόχων διατήρησης και των κατάλληλων μέτρων διατήρησης εντός της προαναφερθείσας προθεσμίας, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

Από την ανακοίνωση της απόφασης, η πρόοδος συμμόρφωσης με την καταδικαστική απόφαση είναι η ακόλουθη:

Στόχοι διατήρησης:

Μετά από επεξεργασία που πραγματοποίησαν ομάδες ειδικών επιστημόνων, τη συνδρομή του έργου LIFE IP 4 NATURA, και τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Φύση 2000, στις 7.4.2021 εκδόθηκε η απόφαση αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982 (Β' 1375) «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος». Με την απόφαση αυτή για πρώτη φορά καθορίστηκαν ποσοτικοί στόχοι διατήρησης σε εθνικό επίπεδο για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος της Ελλάδας για τα οποία υπήρχαν τη στιγμή εκείνη επαρκή και αξιόπιστα επιστημονικά δεδομένα. Αυτό σημαίνει ότι α) παρέμειναν σημαντικά κενά, και β) ότι οι στόχοι δεν τέθηκαν ανά ΤΚΣ-ΕΖΔ και ΖΕΠ όπως προβλέπει η οδηγία για τους οικοτόπους. Η απόφαση αυτή τροποποιήθηκε στις 21.2.2023 με την απόφαση οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔ ΦΠΒ/18722/795 (Β' 1091) «Τροποποίηση της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/31.03.2021 απόφασης του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος» (Β' 1375).» Μετά από επεξεργασία από ομάδες ειδικών επιστημόνων, τη συνδρομή του έργου LIFE IP 4 Natura και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής Φύση 2000 εκδόθηκαν οι εξής αποφάσεις που περιλαμβάνουν στόχους διατήρησης ανά ΤΚΣ-ΕΖΔ και ΖΕΠ:

- Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/24776/985 «Καθορισμός στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και ειδών του Παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Τόπους Κοινοτικής Σημασίας του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000» (Β' 1807) στις 7.3.2023. Με την απόφαση αυτή καθορίστηκαν στόχοι για όλες τις ΤΚΣ-ΖΕΠ της χώρας.
- Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/27952/1121 «Καθορισμός και έγκριση στόχων διατήρησης για είδη ορνιθοπανίδας του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/147/ΕΚ στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000» (Β' 2007) στις 15.3.2023. Με την απόφαση αυτή καθορίστηκαν στόχοι μόνο για 6 ΖΕΠ. Βάσει της παρ. 15 του προοιμίου «στις συγκεκριμένες προστατευόμενες περιοχές υλοποιούνται μεγάλα έργα υποδομών εθνικής σημασίας».
- Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔ ΦΠΒ/33758/1323 «Καθορισμός και έγκριση στόχων διατήρησης για είδη ορνιθοπανίδας του άρθρου 4, παρ. 1 και 2, της οδηγίας 2009/147/ΕΚ στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000» (Β' 2138) στις 29.3.2023. Με την απόφαση αυτή καθορίστηκαν στόχοι μόνο για 2 ΖΕΠ. Βάσει της παρ. 15 του προοιμίου «στις συγκεκριμένες προστατευόμενες περιοχές υλοποιούνται μεγάλα έργα υποδομών εθνικής σημασίας».
- Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/50146/1786 «Καθορισμός και έγκριση στόχων διατήρησης για είδη ορνιθοπανίδας των παρ. 1 και 2 του άρθρου 4, της οδηγίας 2009/147/ΕΚ στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000» (Β' 3118) στις 5.5.2023. Με την απόφαση αυτή καθορίστηκαν στόχοι για όλες τις ΖΕΠ της χώρας.

Επί των παραπάνω αποφάσεων σημειώνονται τα εξής:

Σε πολλές περιπτώσεις λόγω απουσίας επαρκών δεδομένων, οι στόχοι δεν έχουν οριστεί και αντ' αυτού σημειώνεται η φράση «ανεπαρκή δεδομένα». Δηλαδή, οι στόχοι δεν είναι ακόμα πλήρεις. Συνεπώς, είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν οι υποχρεώσεις παρακολούθησης και εποπτείας και ειδικά ενόψει της επόμενης εξαετούς αναφοράς κατ' εφαρμογή του άρθρου 17 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του άρθρου 12 της οδηγίας 2009/147/ΕΚ να επικαιροποιηθούν και να συμπληρωθούν οι στόχοι διατήρησης με τα πιο πρόσφατα δεδομένα. Επιπλέον, θα πρέπει να ενισχυθούν οι συστηματικές προσπάθειες συλλογής δεδομένων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Επιπλέον, είναι απαραίτητο οι ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες και τα σχέδια διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 που βρίσκονται υπό κατάρτιση (βλ. παρακάτω) να λάβουν υπόψη τους τους εθνικούς και τους τοπικούς στόχους διατήρησης πριν την προώθηση των σχετικών προεδρικών διαταγμάτων ώστε τόσο οι όροι και περιορισμοί προστασίας, όσο και τα μέτρα διατήρησης και διαχείρισης που θα καθοριστούν να είναι συμβατά και να ενισχύουν την προσπάθεια επίτευξης των εθνικών και τοπικών στόχων διατήρησης. Σημειώνεται επίσης ότι κατά την εξέταση των αποφάσεων, που βασίστηκαν στα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένα (Standard Data Forms), βρέθηκαν αναντιστοιχίες και λάθη, συνεπώς απαιτείται επικαιροποίηση των εντύπων.

Αν και η διαδικασία καθορισμού στόχων διατήρησης προβλέπεται να αποτελεί παραδοτέο της μελέτης Εποπτείας (που βρίσκεται σε εξέλιξη), οι σχετικές μελέτες εκπονήθηκαν από το Πρόγραμμα LIFE IP 4 Natura, με τα δεδομένα που ήταν ήδη διαθέσιμα, π.χ. από το προηγούμενο έργο της Εποπτείας (για τις ΕΖΔ) και από πληθώρα ερευνητικών προγραμμάτων, και με την πρόβλεψη ότι αυτοί οι ΣΔ δύναται να επικαιροποιηθούν με το πέρας της μελέτης Εποπτείας. Σχετικά με τη μεθοδολογία καθορισμού των ΣΔ, υπήρξε εκτεταμένη διαβούλευση της επιστημονικής ομάδας του προγράμματος LIFE IP 4 Natura με την Επιτροπή και τον αρμόδιο τεχνικό σύμβουλο, ενώ οι συντάκτες ανέτρεξαν και συμβουλευτήκαν παραδείγματα και βέλτιστες πρακτικές από άλλα κράτη-μέλη (π.χ. Ιρλανδία, Ρουμανία). Στις προαναφερθείσες υπουργικές αποφάσεις περιλήφθηκαν ποσοτικοποιημένοι στόχοι διατήρησης για όσα είδη και οικοτόπους ήταν αυτό εφικτό, ενώ για αρκετά είδη η καταχώρηση είναι «ανεπαρκή δεδομένα», προκειμένου να μην υπάρχει αμφισβήτηση ως προς την αξιοπιστία των δεδομένων.

Είναι φυσικά ευνόητο πως οι υπουργικές αποφάσεις για τους στόχους διατήρησης δύνανται να αναθεωρηθούν βελτιωτικά στη βάση των αποτελεσμάτων της μελέτης Εποπτείας (σημειώνεται ότι η θεματική μελέτη Εποπτείας για την ορνιθοπανίδα για αυτή την περίοδο αναφοράς δεν υλοποιείται). Σε πρόσφατη, ωστόσο, συνάντηση εργασίας που διοργανώθηκε από τον ανάδοχο της εποπτείας, στελέχη του ΥΠΕΝ εξέφρασαν εξαιρετικά αρνητική άποψη για τις σχετικές μελέτες καθορισμού ΣΔ, καθώς – όπως υποστήριξαν μεταξύ άλλων - δυσχεραίνουν την αδειοδότηση αναπτυξιακών έργων εντός των περιοχών NATURA και ουσιαστικά «προανήγγειλαν» την αναθεώρηση των ΣΔ επί τα χείρω (δηλαδή προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης ασάφειας και μη ποσοτικοποίησης τους), μέσω ριζικής αλλαγής της μεθοδολογίας. Η προσέγγιση αυτή μας προβληματίζει ιδιαίτερα και υποδεικνύει μία σπορτουριστική λογική, καθώς η Ελληνική Δημοκρατία φαίνεται σε πρώτο πλάνο να συμμορφώνεται μερικώς με την απόφαση του ΔΕΕ, ωστόσο στην πράξη και αφού πλέον η εστίαση της Επιτροπής έχει απομακρυνθεί, προβαίνει σε τροποποιήσεις οι οποίες ακυρώνουν στην ουσία το πνεύμα της νομοθεσίας και της νομολογίας του ΔΕΕ. Εάν ευδοκιμήσει μια τέτοια προσπάθεια, τίθεται ζήτημα παραβίασης των άρθρων 4 της οδηγίας 2009/147/ΕΚ και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Μέτρα διατήρησης: Από τον Νοέμβριο του 2021 μέχρι σήμερα έχουν τεθεί σε δημόσια διαβούλευση στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας¹ 15 από τις 23 ΕΠΜ που πρόκειται να οδηγήσουν σε προεδρικά διατάγματα και σχέδια διαχείρισης για τις 416 περιοχές Natura 2000 της χώρας. Καμία από τις ΕΠΜ δεν έχει προχωρήσει σε διαβούλευση επί προεδρικού διατάγματος

¹ <https://ypen.gov.gr/diavouleusi/forums/forum/dimosia-diavoyleysi-toy-ergoy-ekponisi-eidikon-perivallontikon-meleton-syntaxi-proedrikon-diatagmaton-prostiasias-kai-schedion-diacheirisis-gia-tis-perioches-toy-diktyoy-natura-2000/>

και τελικού σχεδίου διαχείρισης. Όπως προκύπτει κανένα από τα προεδρικά διατάγματα ή τα σχέδια διαχείρισης δεν έχει εγκριθεί.

Συνεπώς η θέσπιση μέτρων διατήρησης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων διαχείρισης παραμένει σε εκκρεμότητα, πράγμα που συνεπάγεται ποικίλες και σημαντικές επιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση της αδειοδότησης οικοδομής εξοχικής κατοικίας σε μία από τις πιο εμβληματικές προστατευόμενες περιοχές της χώρας, εντός της Ζώνης Ια του Εθνικού Πάρκου Β. Πίνδου, Περιοχή Προστασίας της Φύσης και πυρήνα του προϋφιστάμενου Εθνικού Δρυμού Βίκου–Αώου. Μεταξύ άλλων, στην περιοχή υλοποιείται από το 2019 έργο LIFE με αντικείμενο την Βελτίωση των όρων Συνύπαρξης του Ανθρώπου με την Αρκούδα σε 4 Εθνικά Πάρκα της ΝΑ Ευρώπης (LIFE ARCPROM - LIFE18 NAT/GR/000768). Η απουσία Προεδρικού Διατάγματος και Σχεδίου Διαχείρισης της Περιοχής, δημιουργεί ασάφειες που καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την υπεράσπιση της κοινής υπουργικής απόφασης (ΚΥΑ) 23069/2005 (ΦΕΚ Δ' 639), βάσει της οποίας ορίζονται οι ζώνες προστασίας και οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες σε αυτές. Το επιχείρημα όσων δεν επιθυμούν να υπάρχει ουσιαστική προστασία και διαχείριση της περιοχής, είναι η έλλειψη προεδρικού διατάγματος, που τους δίνει το πρόσχημα αδράνειας και αποφυγής εφαρμογής της νομιμότητας. Έτσι, παρά τις καταγγελίες περιβαλλοντικών οργανώσεων και των παρεμβάσεων της Μονάδας Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Β. Πίνδου (ΟΦΥΠΕΚΑ), παρά την προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας (που εκδικάστηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο, χωρίς να έχει ακόμα εκδοθεί η απόφασή του), η ολοκλήρωση της ιδιωτικής κατοικίας συνεχίζεται, δημιουργώντας τετελεσμένα και μιμητές από άλλους ιδιοκτήτες γης στην περιοχή.

Τέλος, θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι ενδιάμεσως έχουν εκδοθεί ορισμένες προσωρινής ισχύος αποφάσεις βάσει του άρθρου 21 παρ. 6 του ν. 1650/1986, όπως ισχύει,² στις οποίες ορίζονται όροι και περιορισμοί προστασίας (π.χ. Γυάρος, Νήσος Χρυσή, Φαλάσαρνα, Μπάλος - Γραμβούσα), καθώς επίσης και διοικητικές πράξεις χαρακτηρισμού (π.χ. Νέδα, Αώος). Ωστόσο, με καμία από αυτές τις πράξεις δεν πληρούνται οι απαιτήσεις για συγκεκριμένα μέτρα για συγκεκριμένους οικοτόπους και είδη ανάλογα με τους στόχους διατήρησης που έχουν οριστεί σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους.

- ο Μη συμμόρφωση με την απόφαση του ΔΕΕ C-504/14 για την προστασία του Κυπαρισσιακού κόλπου - οδηγία 92/43/ΕΟΚ (INFR(2011)2156)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αποστείλει, από τον Δεκέμβριο 2020, προειδοποιητική επιστολή προς την Ελλάδα για μη συμμόρφωση με την απόφαση C-504/14 σχετικά με τη μη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία της περιοχής της Κυπαρισσίας, ιδίως του προστατευόμενου οικοτόπου αμμοθινών και της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* βάσει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους. Θα θέλαμε επ' αυτού να σημειώσουμε ότι παρά την έκδοση του προεδρικού διατάγματος για τον χαρακτηρισμό του Κυπαρισσιακού κόλπου και της ευρύτερης περιοχής του ως "Περιοχή Προστασίας της Φύσης" και τον καθορισμό ζωνών προστασίας, χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης,³ η Ελλάδα δεν έχει προβεί στις αναγκαίες ενέργειες για την πλήρη συμμόρφωση με την απόφαση του Δικαστηρίου με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η όχληση προστατευόμενων ειδών και η υποβάθμιση των προστατευόμενων οικοτόπων. Ειδικότερα, συνεχίζονται οι δραστηριότητες που καταγράφονται στο διατακτικό της απόφασης του ΔΕΕ (όπως, ενδεικτικά, κατασκευές παράνομων κτισμάτων κατά μήκος της ακτογραμμής, ελεύθερο κάμπινγκ

² Σημειώνεται ότι η εν λόγω διάταξη έχει τροποποιηθεί τρεις φορές τα τελευταία χρόνια προκειμένου να αυξηθεί το χρονικό διάστημα για την παράταση των προσωρινών αυτών υπουργικών αποφάσεων. Η ισχύουσα διάταξη προβλέπει ότι η ισχύς της απόφασης δεν υπερβαίνει τα δύο έτη με δυνατότητα παράτασης, αν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι, για τέσσερα πλέον έτη.

³ Προεδρικό διάταγμα (ΦΕΚ Δ' 391/03-10-2018, Δ' 414/12-10-2018).

κοντά στην παραλία Καλό Νερό και στην Ελαία, λειτουργία των μπαρ μεταξύ Ελαίας και Καλού νερού, συνεχιζόμενη φύτευση και καλλιέργεια ξενικών ειδών στις παραλίες ωτοκίας και στις αμμοθίνες, αλιεία κοντά στην ακτή, ανεμπόδιστη πρόσβαση οχημάτων στις παραλίες ωτοκίας, έλλειψη διαχείρισης επίπλων παραλίας και φωτορύπανση) χωρίς οι αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν μέτρα για την παύση των δραστηριοτήτων αυτών.⁴ Επίσης, σημαντικές πιυχές διαχείρισης της Περιοχής Προστασίας της Φύσης του Κυπαρισσιακού Κόλπου, όπως η φύλαξη και η επίβλεψη, οι πινακίδες και η κατάλληλη υποδομή για την υποδοχή των επισκεπτών στην περιοχή απουσιάζουν παντελώς. Ειδικότερα, για τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των θαλάσσιων χελωνών είναι σημαντική η εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, το οποίο εγκρίθηκε τον Αύγουστο 2021⁵ αλλά δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα.

- ο Μη συμμόρφωση με την απόφαση του ΔΕΕ C-600/12 για τον χώρο υγειονομικής ταφής αποβλήτων στη Ζάκυνθο

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέπεμψε τον Νοέμβριο 2023 εκ νέου την Ελλάδα στο ΔΕΕ για μη συμμόρφωση με την απόφαση C-600/12 καθότι δεν έχει κλείσει και δεν έχει αποκαταστήσει χώρο υγειονομικής ταφής αποβλήτων (ΧΥΤΑ) στη Ζάκυνθο, εντός προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000. Θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι παρά την παραπομπή της Ελλάδας στο Δικαστήριο, η Ελλάδα ακόμα και σήμερα, εξ' όσων μπορούμε να γνωρίζουμε από την παρουσία ορισμένων εκ των συνυπογραφουσών περιβαλλοντικών οργανώσεων στην περιοχή, δεν έχει προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την αποκατάσταση του ΧΥΤΑ ο οποίος παραμένοντας ανοιχτός θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία και ρυπαίνει το περιβάλλον. Η ανακοίνωση του Υπουργείου Περιβάλλοντος,⁶ κατόπιν της παραπομπής της Ελλάδας στο ΔΕΕ, είναι ενδεικτική της έλλειψης σχεδιασμού προκειμένου να αντιμετωπιστεί το σημαντικό αυτό ζήτημα και να συμμορφωθεί η χώρα με την απόφαση του ΔΕΕ. Οι καθυστερήσεις στις απαιτούμενες διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης (συμπεριλαμβανομένης της ανάθεσης μελετών από τον Φορέα Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων Ιονίων Νήσων) καθώς και η ασάφεια για το ποια αρχή είναι η αρμόδια αδειοδοτούσα αρχή για το έργο αποκατάστασης, που επικαλείται το ΥΠΕΝ, δεν δικαιολογούν σε καμία περίπτωση – ειδικά λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουν παρέλθει σχεδόν 10 χρόνια από την καταδικαστική απόφαση – τη μη συμμόρφωση της Ελλάδας με την απόφαση του ΔΕΕ.

- ο Μη συμμόρφωση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ σχετικά με τον σχεδιασμό έργων αιολικής ενέργειας (INFR(2014)4073)

Στην αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής (Φεβρουάριος 2023), αναφέρεται ότι ο σχεδιασμός (και η αδειοδότηση) των έργων αιολικής ενέργειας (αιολικοί σταθμοί – ΑΣΠΗΕ) γίνεται με βάση το υφιστάμενο «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας», το οποίο έχει εγκριθεί χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του για τις περιοχές Natura 2000. Η Επιτροπή χαρακτηριστικά αναφέρει

⁴ Βλ. ειδικότερα, τις αναφορές των περιβαλλοντικών οργανώσεων MEDASSET και ΑΡΧΕΛΩΝ στη Σύμβαση της Βέρνης: Loggerhead Sea Turtle (*Caretta caretta*) conservation monitoring in Kyparissia Bay, Southern Kyparissia (Western Peloponnese, Greece) Document presented by MEDASSET (Αύγουστος 2023): <https://medasset.org/t-pvs-files-2023-46-threats-to-marine-turtles-in-thines-kiparissias-greece-complainant-report/>, και της περιβαλλοντικής οργάνωσης ΑΡΧΕΛΩΝ Conservation efforts during 2023 at the nesting habitat of *Caretta caretta* in Kyparissia Bay, western Peloponnese (Natura 2000 - GR2550005 "THINES KYPARISSIAS"), Document prepared by ARCHELON (Νοέμβριος 2023) <https://rm.coe.int/files60e-2023-greece-laganas-bay-ngo-rep-archelon/1680ad327f>

⁵ Υπ' αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/68083/2147 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη θαλάσσια χελώνα (*Caretta caretta*) στην Ελλάδα (ΦΕΚ Β' 3678/10-8-2021) .

⁶ <https://ypen.gov.gr/anakoinosi-genikis-grammateias-syntonismou-diacheirisis-apovliton/>

πως «Αυτό σημαίνει ότι εγκρίνονται βάσει του σχεδίου έργα που δεν συμμορφώνονται με την ενωσιακή νομοθεσία», και προφανώς με το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους. Παρά την προειδοποίηση, αιολικοί σταθμοί συνεχίζουν να αδειοδοτούνται εντός των περιοχών Natura 2000 χωρίς να έχει αναθεωρηθεί το σχετικό Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο, αρκετοί εκ των οποίων εγκρίνονται (εκδίδεται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων – ΑΕΠΟ) ενώ υπάρχει αρνητική γνωμοδότηση του ΟΦΥΠΕΚΑ που αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της δέουσας εκτίμησης όπως απαιτείται από την οδηγία. Αν και ο ΟΦΥΠΕΚΑ τυπικά γνωμοδοτεί προς το ΥΠΕΝ σχετικά με τη δέουσα εκτίμηση, στην πράξη η ανάλυση των δεδομένων που απαιτεί η δέουσα εκτίμηση πραγματοποιείται μόνο από τον ΟΦΥΠΕΚΑ λόγω των αρμοδιοτήτων του και της τεχνογνωσίας σχετικά με τα προστατευτέα αντικείμενα, και υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου η γνωμοδότηση του ΟΦΥΠΕΚΑ αναιρείται από το ΥΠΕΝ χωρίς επαρκή (ή και καθόλου) τεκμηρίωση. Ενδεικτικά και μόνο αναφέρονται οι εξής περιπτώσεις:

- Έκδοση ΑΕΠΟ για τον ΑΣΠΗΕ «ΖΥΓΟΥΡΟΛΙΒΑΔΟ» εντός της ΖΕΠ «Όρη Άγραφα» (ΠΕΤ: 2205766518): ο ΑΣΠΗΕ εμπίπτει εντός της ζώνης Πολύ Υψηλής ευαισθησίας για το Όρνιο (όπως προέκυψε από τη σχετική χαρτογράφηση ευαισθησίας που εκπονήθηκε από το Πρόγραμμα LIFE IP 4 NATURA) και η ίδια η μελέτη του έργου προβλέπει περίπου 1500 διελεύσεις του είδους από τη ζώνη πρόσκρουσης των ανεμογεννητριών! Η γνωμοδότηση – δέουσα εκτίμηση του ΟΦΥΠΕΚΑ προς το ΥΠΕΝ ήταν αρνητική (19/10/2022), ωστόσο όχι απλά δεν λήφθηκε υπόψη, αλλά δεν περιλαμβάνεται καν στα «Σχετικά έγγραφα» στην ΑΕΠΟ, η οποία εκδόθηκε από τη Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΔΙΠΑ) του ΥΠΕΝ στις 20/7/2023.
- Έκδοση ΑΕΠΟ για τον ΑΣΠΗΕ «ΞΕΡΟΒΟΥΝΙ» εντός της Σημαντικής Περιοχής για τα Πουλιά (ΣΠΠ) «Όρος Οίτη» (ΠΕΤ: 2201706526) και σε μικρή απόσταση (μικρότερη από 1,5 χλμ.) από τη ΖΕΠ GR2440007: Σύμφωνα με τα στοιχεία της αρνητικής γνωμοδότησης του ΟΦΥΠΕΚΑ, η θέση εγκατάστασης εμπίπτει εντός των Κρίσιμων Ενδιαιτημάτων των σημαντικότερων ειδών ορνιθοπανίδας (ειδών χαρακτηρισμού) της περιοχής, όπως το Βλαχοτσίχλο, η Δεντροσταρήθρα και ο Αετομάχος, ενώ σημαντικές επιπτώσεις αναμένονται και για το Αγριόγιδο και την απειλούμενη πεταλούδα Απόλλωνα. Η ΑΕΠΟ εκδόθηκε από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας στις 16/11/2023, μετά από θετική εισήγηση του Γενικού Διευθυντή Περιβαλλοντικής Πολιτικής (ΓΔΠΠ) του ΥΠΕΝ κατά τη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΠΕΣΠΑ) Στερεάς Ελλάδας, στην οποία, σύμφωνα με τα Πρακτικά της συνεδρίασης ΠΕΣΠΑ, η μοναδική «τεκμηρίωση» που δόθηκε ήταν ότι δεν αποδέχεται τη γνωμοδότηση του ΟΦΥΠΕΚΑ.⁷

Με την εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή έθεσε προθεσμία δύο μηνών στην Ελληνική Δημοκρατία για να απαντήσει και να λάβει τα αναγκαία μέτρα. Δεν υπάρχει επίσημη ενημέρωση για το πότε θα τεθεί σε διαβούλευση και θα ολοκληρωθεί η αναθεώρηση του ΕΧΠ-ΑΠΕ.⁸ Δεδομένου ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει την εκπόνηση δέουσας εκτίμησης για τα "σχέδια" και οι προδιαγραφές των ΣΜΠΕ δεν περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις για την ενσωμάτωση της δέουσας εκτίμησης στις μελέτες αυτές (βλ. παρακάτω σχόλια για την ενσωμάτωση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην εθνική νομοθεσία), διαφαίνεται ότι η Ελλάδα δεν έχει ανταποκριθεί επαρκώς και καταλλήλως στα θέματα που εγείρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην αιτιολογημένη γνώμη προς την Ελλάδα.

⁷ Βλ. υπ' αρ. αρ.9/15-11-2023 Πρακτικό Συνεδρίασης του ΠΕΣΠΑ.

⁸ Στις 17/05/2023 εγκρίθηκε εκ νέου η παράταση της σύμβασης για την εκπόνηση της μελέτης με τίτλο "Αξιολόγηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΧΠ-ΑΠΕ)" καθώς και έγκριση του τροποποιημένου χρονοδιαγράμματός της" (ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/54502/1339) με καταληκτική ημερομηνία την 27η Μαρτίου 2024.

ii. Ευρύτερα ζητήματα παραβίασης της ενωσιακής νομοθεσίας:

- ο Μη συμμόρφωση με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη δέουσα εκτίμηση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη εγείρει κρίσιμα ζητήματα σχετικά με την ενσωμάτωση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην εθνική έννομη τάξη στο EU Pilot αίτημά της προς την Ελλάδα (EUP(2021)9806). Η μη ορθή ενσωμάτωση του άρθρου αυτού, όπως ορθά – κατά τη γνώμη μας – έχει καταγράψει και αναλύσει η ΕΕ, έχει οδηγήσει σε εσφαλμένη εφαρμογή της διαδικασίας δέουσας εκτίμησης στο πλαίσιο της αδειοδότησης έργων και σχεδίων, με σημαντικές συνέπειες στην επίτευξη των στόχων της οδηγίας, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη την απουσία μέτρων - και εν μέρει στόχων - διατήρησης κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τις ΕΖΔ, όπως αναφέρεται ανωτέρω. Ειδικότερα, θα θέλαμε να επισημάνουμε τις εξής κύριες πλημμέλειες σε σχέση με τη μη ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην Ελλάδα:

(α) Η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει τη διενέργεια δέουσας εκτίμησης για «σχέδια» (μόνο για «έργα και δραστηριότητες», άρθρο 10 ν. 4014/2011). Τα «σχέδια» υπόκεινται σε ΣΜΠΕ βάσει της οδηγίας 2001/42/ΕΚ όπως έχει ενσωματωθεί στην Ελλάδα.⁹ Παρά το γεγονός ότι η διενέργεια δέουσας εκτίμησης στο πλαίσιο της διαδικασίας ΣΠΕ (ή παράλληλα με αυτή) μπορεί να συμβάλει στον εξορθολογισμό των διοικητικών ενεργειών στο πλαίσιο της αδειοδοτικής διαδικασίας (συντονισμένες ή κοινές διαδικασίες),¹⁰ το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι «οι εκτιμήσεις δυνάμει της οδηγίας ΕΠΕ ή της οδηγίας ΣΠΕ δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τη διαδικασία του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους» (C-418/04). Η διαδικασία και οι προδιαγραφές εκπόνησης των ΣΜΠΕ¹¹ στην Ελλάδα δεν περιλαμβάνουν στοιχεία που εσπιάζουν στη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων των εν λόγω σχεδίων σε περιοχές του δικτύου Natura 2000, η δε δέουσα εκτίμηση και τα συμπεράσματά της δεν είναι διακριτά και αναγνωρίσιμα ως μέρος της ΣΜΠΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί το δεσμευτικό αποτέλεσμα της δέουσας εκτίμησης στην απόφαση αδειοδότησης/έγκρισης όπως απαιτείται από την οδηγία.¹² Ελλείψει σαφούς διάταξης για διενέργεια δέουσας εκτίμησης για σχέδια, οι αρμόδιες αρχές στην Ελλάδα έχουν εγκρίνει και υλοποιούν σχέδια και προγράμματα, τα οποία υπάγονται κατ' αρχήν στο άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, όπως το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ και τα προγράμματα για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, χωρίς να έχει προηγηθεί η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεών τους στα προστατευτέα αντικείμενα και στις περιοχές του δικτύου Natura 2000.

(β) Η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει την εκπόνηση δέουσας εκτίμησης για έργα που δεν υπάγονται στις κατηγορίες Α και Β του ν. 4014/2011 (όπως αυτά καθορίζονται στις κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσες υπουργικές αποφάσεις¹³). Πρόσφατη τροποποίηση του ν. 4685/2020 προβλέπει τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα του ΟΦΥΠΕΚΑ για έργα που δεν υπόκεινται σε περιβαλλοντική αδειοδότηση (ν. 4014/2011) (μόνο για αυτά που χωροθετούνται εντός

⁹ Υπ' αριθμ. 107017/2006 κοινή υπουργική απόφαση Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 Β'1225, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

¹⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους», C(2018) 7621 final, Βρυξέλλες, 21.11.2018, σελ. 51.

¹¹ Παράρτημα ΙΙΙ της υπ' αριθμ. 107017/2006 κ.υ.α., *op.cit.*

¹² Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους», C(2018) 7621 final, Βρυξέλλες, 21.11.2018, σελ. 52 και C-418/04.

¹³ Υπ' αριθμ. 1958/2012 απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Β' 21), όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με την απόφαση ΔΙΠΑ/οικ. 37674/2016 του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Β' 2471), η οποία ομοίως τροποποιήθηκε με την απόφαση οικ. 2307/2018 του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Β' 439).

προστατευόμενων περιοχών) χωρίς να προσδιορίζει τη διαδικασία, παραπέμποντας στα σχέδια διαχείρισης του άρθρου 21 παρ. 3 του ν. 1650/1986 και τις υπουργικές αποφάσεις του άρθρου 21 παρ. 6 του ίδιου νόμου.¹⁴ Έως σήμερα, δεν υπάρχουν σχετικές προβλέψεις σε σχέδια διαχείρισης ή υπουργικές αποφάσεις.¹⁵ Η ασαφής και ελλιπής αυτή προσέγγιση σε ένα κρίσιμο στοιχείο για τη δέουσα εκτίμηση δεν συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

(γ) Το άρθρο 10 παρ. 5 του ν. 4014/2011 σχετικά με τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων έργων που βρίσκονται εκτός των περιοχών του δικτύου Natura 2000 δεν αποσαφηνίζει τη διαδικασία και τα κριτήρια για την «αιτιολογημένη εντολή» της αδειοδοτούσας αρχής. Συνέπεια της ασάφειας αυτής είναι ότι πλείστα έργα, τα οποία είναι δυνατόν να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές του δικτύου Natura 2000, δεν υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων (συμπεριλαμβανομένων των σωρευτικών), καθότι οι αδειοδοτούσες αρχές, λόγω απουσίας σαφών κριτηρίων (ειδικά σε ό,τι αφορά τις αποστάσεις εκάστου έργου από τα όρια της περιοχής Natura 2000), δεν εξετάζουν την υποχρέωση εκπόνησης ΕΟΑ και δεν ζητούν από τους φορείς των έργων να υποβάλουν την εν λόγω μελέτη. Η πρόβλεψη διαδικασίας προελέγχου (screening) στην εθνική νομοθεσία για τα έργα που χωροθετούνται εκτός των περιοχών του δικτύου Natura 2000, καθώς και για έργα που δεν υπάγονται στις κατηγορίες Α και Β του ν. 4014/2011, θα οδηγούσε στην ορθή εφαρμογή της οδηγίας και την επίτευξη των στόχων της και θα δημιουργούσε ασφάλεια δικαίου τόσο σε επενδυτές όσο και στις αρμόδιες αρχές.

Ενδεικτικό παράδειγμα έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργου που χωροθετείται εκτός περιοχής του δικτύου Natura 2000 αλλά δύναται να την επηρεάσει αρνητικά και για το οποίο δεν εκπονήθηκε δέουσα εκτίμηση πριν από την έγκρισή του, αποτελεί η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου «Εγκατάσταση και λειτουργία σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκό σύστημα ισχύος 460,239 MW, και συνοδά έργα (Υποσταθμός ΚΥΤ 33/400 kV και Γραμμή Μεταφοράς Ενέργειας 400kV)», ... θέση Νέο Σιράκιο ... Δ. Κιλκίς ... (ΠΕΤ 2109623823)». Στην περίπτωση αυτή, το εν λόγω έργο εγκρίθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί σχετική μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ), παρότι η προτεινόμενη περιοχή εγκατάστασης του Φ/Β βρίσκεται σε απόσταση μόλις 9 μέτρων από την Ζώνη Ειδικής Προστασίας του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 «Περιοχή Ανθοφύτου» (GR1230006). Με έγγραφό του, ο τότε Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Θερμαϊκού Κόλπου (νυν ΟΦΥΠΕΚΑ), δήλωσε ότι για να εξεταστεί η μελέτη εγκατάστασης του ΦΣΠΗΕ απαιτείται η υποβολή Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του δικτύου Natura 2000, στην οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σωρευτικές επιπτώσεις από την εγκατάσταση φ/β σταθμών γύρω από την προστατευόμενη περιοχή και εντός αυτής. Εν τέλει η αδειοδοτούσα αρχή (Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας - Θράκης), έθεσε απλά ως περιβαλλοντικό όρο, και όχι ως προαπαιτούμενο προ της έκδοσης της πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, την με μέριμνα του φορέα του έργου και πριν την έναρξη των οποιονδήποτε εργασιών κατασκευής του έργου εκπόνηση ΕΟΑ λόγω της γεινίας της προτεινόμενης περιοχής εγκατάστασής του με τη ΖΕΠ «ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΘΟΦΥΤΟΥ» προκειμένου να προστεθούν, *εφόσον απαιτείται*, επιπλέον περιβαλλοντικοί όροι

¹⁴ Άρθρο 27 παρ. 5 στοιχ. ιστ' όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 46 ν. 5069/2023. «Επιπλέον, γνωμοδοτεί μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την έγγραφη ενημέρωσή του από τις αρμόδιες αρχές για έργα και δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στις προστατευόμενες περιοχές ευθύνης του, αλλά δεν υπόκεινται στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Η γνωμοδότηση αυτή γίνεται σύμφωνα με τις προβλέψεις των σχεδίων διαχείρισης της παρ. 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160) ή των αποφάσεων της παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, αν αυτές έχουν εκδοθεί».

¹⁵ Η ΕΠΜ 9β: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Χανίων και Ρεθύμνου (μέρους), η οποία ετέθη σε δημόσια διαβούλευση τον Οκτώβριο 2023, περιλάμβανε κάποιες γενικές και ασαφείς αναφορές για προκαταρκτική εξέταση (screening) και διενέργεια δέουσας εκτίμησης για έργα που δεν υπάγονται σε ΜΠΕ και ΠΠΔ, χωρίς να προσδιορίζεται πώς αυτό θα πραγματοποιηθεί στην πράξη και βάσει ποιας διαδικασίας. Δείτε κεφάλαιο 4 σελ. 113, 143, 167, 195, 223, 246, 269, 277 της ΕΠΜ <https://ypen.gov.gr/diavouleusi/forums/topic/kefalaio-4-13/>

προστασίας της εν λόγω γειτονικής προστατευόμενης περιοχής. Ουσιαστικά, δηλαδή, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων του έργου φαίνεται να μην εξαρτάται από το περιεχόμενο και την ποιότητα της ΕΟΑ, αφού η εκ των υστέρων εκπόνηση, υποβολή και αξιολόγηση της δύναται να οδηγήσει μόνο σε πρόσθετους περιβαλλοντικούς όρους, εφόσον απαιτείται.

Η εν λόγω πρακτική της Διοίκησης, ήτοι η εκπόνηση ΕΟΑ κατόπιν της έκδοσης ΑΕΠΟ, είναι σαφώς αντίθετη με τις προβλέψεις του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας και τη νομολογία του ΔΕΕ. Ειδικότερα, το ΔΕΕ έχει κρίνει με σαφήνεια ότι “όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα αυτής της διατάξεως, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου επί του συγκεκριμένου τόπου *πρέπει να προηγείται της εγκρίσεως του σχεδίου αυτού* (επισημάνση γραφόντων) και να λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές συνέπειες που προκύπτουν από τον συνδυασμό αυτού του σχεδίου με άλλα σχέδια όσον αφορά τον σκοπό της διατηρήσεως του οικείου τόπου” (C-127/02, σ. 52-54).

- Μη συμμόρφωση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ σχετικά με τα υπεράκτια προγράμματα έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων

Η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με τις κάτωθι υποχρεώσεις, όπως υποστηρίζουν οι περιβαλλοντικές οργανώσεις ClientEarth, Greenpeace και WWF Ελλάς σε σχετική καταγγελία που έχει υποβληθεί στην υπηρεσία σας (CPLT(2023)02994). Ειδικότερα:

Η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ κατά το μέρος που δεν εκτιμά δεόντως τις επιπτώσεις των υπεράκτιων σεισμικών ερευνών στις περιοχές Natura 2000. Θεωρεί, ειδικότερα, ότι εκπομπές (στη συγκεκριμένη περίπτωση, υποθαλάσσιου θορύβου από την έρευνα υδρογονανθράκων) από δραστηριότητες εκτός των περιοχών Natura 2000 είναι αδύνατο, σε όλες τις περιπτώσεις, να τις επηρεάζουν σημαντικά. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτή είναι αντίθετη στο άρθρο 6 παρ. 3 [πρβλ., μεταξύ άλλων, C-98/03, σκ. 49-51].

Επιπρόσθετα, δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 3, 5 και 11 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, κατά το μέρος που δεν εκτιμά δεόντως τις επιπτώσεις (και διασυννοριακές) των υπεράκτιων προγραμμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στις περιοχές Natura 2000.

Τέλος, δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ κατά το μέρος που δεν εκτιμά τις επιπτώσεις των προγραμμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στα είδη του Παραρτήματος IV που απαντώνται στα παραχωρηθέντα οικόπεδα και κατ' επέκταση να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπίσει ένα αυστηρό καθεστώς προστασίας. Ειδικότερα, τα είδη του Παραρτήματος IV που απαντώνται στην Ελληνική Τάφρο είναι ο ζιφιός (*Ziphius cavirostris*), ο φυσητήρας (*Physeter macrocephalus*), το στενόρυγχο δελφίνι (*Steno bredanensis*), η πτεροφάλαινα (*Balaenoptera physalus*), το ζωνοδέλφιο (*Stenella coeruleoalba*), το σταχτοδέλφιο (*Grampus griseus*), το ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*), καθώς και η μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*) και οι θαλάσσιες χελώνες (*Caretta caretta*, *Chelonia mydas* και *Dermochelys coriacea*).

- Μη συμμόρφωση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ σχετικά με την χωροθέτηση εγκατάστασης Seveso εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000

Η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με το άρθρ. 6 παρ. 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, κατά το μέρος που δεν εφαρμόζει αναγκαίο μέτρο διατήρησης, ήδη καθορισμένο από την ίδια, για περιοχές Natura 2000 (χωροθέτηση εγκατάστασης Seveso σε περιοχή Natura 2000). Συγκεκριμένα, με το άρθρ. 9 παρ. 1 (α) του ν. 3937/2011, όπως ισχύει, έχει απαγορευθεί εντός των περιοχών Natura 2000 “η εγκατάσταση ιδιαίτερως οχλουσών και επικίνδυνων βιομηχανικών εγκαταστάσεων που

εμπíπτουν στις διατάξεις της οδηγίας 96/82/EK (L 10)". Όπως έχει κριθεί, "προκειμένου να διασφαλιστεί αποτελεσματικά η προστασία του περιβάλλοντος και, πιο συγκεκριμένα, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους οικοτόπους, προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση ή, ενδεχομένως, η αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας ενωσιακού ενδιαφέροντος, τα εν λόγω συγκεκριμένα μέτρα διατηρήσεως πρέπει να θεσπίζονται από τα κράτη μέλη ως νομικές πράξεις δεσμευτικής ισχύος" (ενδεικτικά, C-116/22, σκ. 134).

Ειδικότερα, στην περιβαλλοντική αδειοδότηση του FSRU (Floating Storage and Regasification Unit – Πλωτή Μονάδα Αποθήκευσης και Επαναεριοποίησης LNG.) Αλεξανδρούπολης στη θαλάσσια περιοχή Natura 2000 Θράκης (TKΣ GR 1110013), η Ελληνική Δημοκρατία αρνείται να εφαρμόσει το αναγκαίο μέτρο διατήρησης. Σχετικά, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις Greenpeace, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, MEDASSET και WWF Ελλάς κατέθεσαν προσέφυγαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ζητώντας την ακύρωση της απόφασης ανανέωσης των περιβαλλοντικών όρων για την εγκατάσταση και λειτουργία στην περιοχή του Θρακικού πελάγους πλωτής βιομηχανικής μονάδας Seveso¹⁶.

- ο Μη συμμόρφωση με οδηγία 2009/147/EK σχετικά με τη θήρα – EU Pilot (EUP(2023)10491)

Η διαδικασία Pilot την οποία έχει εκκινήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρεται σε μη συμμόρφωση της Ελλάδας με τα άρθρα 2, 5 και 7 της οδηγίας 2009/147/EK και έχει δύο σκέλη.

Το πρώτο αφορά το Τρυγόνι και έχει να κάνει αφενός με τη διεξαγωγή της νόμιμης θήρας του και αφετέρου με την ανοιξιότικη λαθροθηρία. Σχετικά με τη νόμιμη θήρα, η Διοίκηση συνεχίζει να επιτρέπει το κυνήγι του Τρυγονιού τα τελευταία χρόνια παρά τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και παρά τα στοιχεία μείωσης του πληθυσμού από το 2000 και μετά που έχουν προκύψει από το PECBMS. Για να δικαιολογήσει αυτή την απόφαση, η Διοίκηση βασίζεται στην εφαρμογή «ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ» στην οποία οι κυνηγοί υποχρεούνται να δηλώνουν την ημερήσια κάρπωση και το κυνήγι σταματάει αυτόματα όταν τα συνολικά θηρευμένα τρυγόνια στην επικράτεια φτάσουν τα 120.000 άτομα. Ωστόσο, πέραν των αντικειμενικών δυσκολιών, όπως το γεγονός ότι δεν δύνανται όλοι οι κυνηγοί να χρησιμοποιούν εφαρμογές, η συμπλήρωσή της επαφίεται αρκετά στην καλή θέλησή τους, αφού οι έλεγχοι δεν είναι τόσο συχνοί λόγω υποστελέχωσης των δασαρχείων. Όσον αφορά τους ελέγχους που γίνονται από τη θηροφυλακή, το κατά πόσο είναι ελεύθεροι οι υπάλληλοι της θηροφυλακής να κάνουν ευσυνείδητα τη δουλειά τους χωρίς τη δαμόκλειο σπάθη της απόλυσης πάνω από το κεφάλι τους, είναι υπό συζήτηση. Όσον αφορά την ανοιξιότικη λαθροθηρία, συνεχίζεται πολύ έντονη στα Ιόνια νησιά, όπως αποδεικνύεται από τα ευρήματα των ηχοκαταγραφικών αισθητήρων που τοποθετούνται εκεί κάθε χρόνο. Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης¹⁷, παρόλο που ενεργοποιούνται κάθε άνοιξη, σπανίως φέρνουν αποτελέσματα, καθώς σε κάποια νησιά (όπως οι Παξοί ή τα Διαπόντια) δεν υπάρχει καθόλου έλεγχος, είτε γιατί δεν υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι, είτε γιατί οι λαθροθήρες είναι ενήμεροι κάθε φορά πότε θα έρθει κάποιο κλιμάκιο. Έχουν σημειωθεί δε περιπτώσεις όπου λαθροθήρες είναι οι ίδιοι οι υπάλληλοι επιβολής του νόμου ή τοπικά πολιτικά πρόσωπα, ενώ σε έναν από τους ελέγχους σε απομακρυσμένο νησί το κλιμάκιο ελέγχου φιλοξενούνταν από τον φερόμενο λαθροθήρα.

¹⁶ https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?12560416/----FSRU-

¹⁷ Βλ. πχ ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/32600/1168/11-04-2022 έγγραφο που αφορούσε το περιεχόμενο των «Τοπικών Σχεδίων Δράσης για την αντιμετώπιση της εαρινής λαθροθηρίας στα Ιόνια νησιά- Λήψη επείγοντων μέτρων...».

Το δεύτερο σκέλος του Pilot αναφέρεται σε γενικότερες παραβάσεις της οδηγίας 2009/147/EK που αφορούν από τη μία την εντονότατη λαθροθηρία σε περιοχές όπως ο Αμβρακικός και το Κοτύχι-Στροφυλιά και την αδυναμία ή αδιαφορία της Διοίκησης να την περιορίσει, και από την άλλη τη διεξαγωγή της νόμιμης θήρας. Συγκεκριμένα για τη νόμιμη θήρα, ένα θέμα που τέθηκε είναι οι κλιμακωτές ημερομηνίες λήξης της θήρας για τα υδρόβια και τις τσίχλες και ένα δεύτερο η συνέχιση της θήρας ειδών σε δυσμενές καθεστώς διατήρησης όπως η Πετροπέρδικα (*Alectoris graeca*), η Ψαλίδα (*Anas acuta*), το Γκισάρι (*Aythya ferina*) και η Καλημάννα (*Vanellus vanellus*). Το θέμα των κλιμακωτών ημερομηνιών λήξης της θήρας, η Διοίκηση φαίνεται να το διευθέτησε θέτοντας την 10η Φλεβάρη ως καταληκτική ημερομηνία θήρας για όλα τα υδρόβια και παρυδάτια, και το τέλος Φλεβάρη ως καταληκτική ημερομηνία θήρας για τον Κότσυφα, παρόλο που σε διάφορες περιοχές της χώρας η αναπαραγωγική περίοδος έχει ήδη ξεκινήσει για το είδος αυτό. Ένα χρόνο μετά το άνοιγμα του EU Pilot, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις δεν γνωρίζουν τις θέσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας στα συγκεκριμένα ζητήματα.

- ο Μη συμμόρφωση με το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την αυστηρή προστασία ειδών

Το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ απαιτεί από τα κράτη μέλη να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα για τη θέσπιση ενός συστήματος αυστηρής προστασίας των ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα IV της οδηγίας στη φυσική τους εξάπλωση, απαγορεύοντας, μεταξύ άλλων, την ενόχληση και την υποβάθμιση των τόπων αναπαραγωγής και ανάπαυσης τους. Το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι το άρθρο αυτό απαιτεί από τα κράτη μέλη όχι μόνο τη θέσπιση πλήρους νομοθετικού πλαισίου, αλλά και την εφαρμογή συγκεκριμένων και ειδικών μέτρων προστασίας προς τον σκοπό αυτό και ότι το καθεστώς αυστηρής προστασίας προϋποθέτει τη λήψη συνεκτικών και συντονισμένων μέτρων προληπτικού χαρακτήρα για την αντιμετώπιση πιέσεων και απειλών (C-340/10, C-103/00, C-518/04, C-183/05 και C383/09).

Η Ελλάδα ενέκρινε πρόσφατα με υπουργικές αποφάσεις 8 εθνικά σχέδια δράσης για έναν τύπο οικοτόπου, 1 είδος χλωρίδας και 9 είδη πανίδας ορισμένα από τα οποία περιλαμβάνονται στο παράρτημα IV στο πλαίσιο του έργου LIFE IP 4 Natura,¹⁸ ενώ εκκρεμεί αδικαιολόγητα η έγκριση των εθνικών σχεδίων δράσης για την καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*), τη μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*), τη φώκαινα (*Phocoena Phocoena*) και το ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*) παρά το γεγονός ότι έχουν ήδη εκπονηθεί οι σχετικές μελέτες και έχει ήδη γνωμοδοτήσει σχετικά η Επιτροπή Φύση 2000 επί προσχεδίου της υπουργικής απόφασης. Οι καθυστερήσεις στη θέσπιση των σχεδίων δράσης για τα είδη αυτά, καθώς και η μη υλοποίηση των προβλεπόμενων δράσεων που περιλαμβάνονται στα εγκεκριμένα σχέδια, καταδεικνύει την απουσία ενός αποτελεσματικού πλαισίου για την αυστηρή προστασία των ειδών αυτών και την παραμονή ή επαναφορά τους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, και τη μη συμμόρφωση της Ελλάδας με το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την προστασία της καφέ αρκούδας, οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις ΚΑΛΛΙΣΤΩ και ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, που συνεργάστηκαν στην εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αρκούδα, κατέθεσαν τον Δεκέμβριο του 2023 αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, για “παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας της Διοίκησης να εγκρίνει το από Δεκεμβρίου 2021 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Καφέ Αρκούδα, ήτοι να προχωρήσει στη δημοσίευσή του στο

¹⁸ Βλ. ενδεικτικά υπ’ αριθμ.ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/68083/2147 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη θαλάσσια χελώνα (*Caretta caretta*) στην Ελλάδα (ΦΕΚ Β’ 3678/10-8-2021). Υπ’ αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/68093/2153 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Αγριόγιδο των Βαλκανίων (*Rupicapra rupicapra balcanica*) (ΦΕΚ Β’ 3664/2021).

Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης, καθ' όλο του το περιεχόμενο και μεθ' όλα τα συνοδευτικά Παραρτήματα και Χάρτες”.

Η αίτηση ακύρωσης αυτή κατέστη αναγκαία, καθώς η ομάδα εκπόνησης του Σχεδίου ολοκλήρωσε εγκαίρως τα καθήκοντα που της ανατέθηκαν από το ΥΠΕΝ με σχετική σύμβαση (από το Δεκέμβριο του 2019, στο πλαίσιο του έργου LIFE IP 4 Natura) και υπέβαλε την τελική του μορφή ήδη από τον Δεκέμβριο του 2021, κατόπιν της αναγκαίας δημόσιας διαβούλευσης, τις επισημάνσεις των υπηρεσιών του ΥΠΕΝ, τις διορθώσεις εκ μέρους της ομάδας εκπόνησης δυνάμει των ανωτέρω και, κυρίως, κατόπιν της από 8.10.2021 θετικής γνωμοδότησης της αρμόδιας κατά νόμο Επιτροπής Φύση 2000. Παρ' όλα αυτά, παρά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από τότε και παρά την «Εξώδικη Δήλωση - Διαμαρτυρία» που επιδόθηκε στο ΥΠΕΝ τον Ιούλιο του 2023 από τις δύο οργανώσεις, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Καφέ Αρκούδα, δεν έχει ακόμα εγκριθεί επίσημα από το ΥΠΕΝ, με τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Τέλος, σε ό,τι αφορά θαλάσσια είδη του Παραρτήματος IV βλ. παραπάνω σχετικά με τη μη συμμόρφωση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ σχετικά με τα υπεράκτια προγράμματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

- ο Μη συμμόρφωση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ για τα παρεμπόπτοντα αλιεύματα θαλάσσιων ειδών και ειδών θαλάσσιων πτηνών

Το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ προβλέπει, πέραν της ανωτέρω αναφερόμενης υποχρέωσης για τη θέσπιση ενός καθεστώτος αυστηρής προστασίας ειδών του Παραρτήματος IV, τη θέσπιση ενός συστήματος για τη συνεχή παρακολούθηση των τυχαίων συλλήψεων ή θανατώσεων των εν λόγω ειδών (παρ. 4). Αντίθετα με την υποχρέωση αυτή, η Ελλάδα δεν έχει θεσπίσει σύστημα για την παρακολούθηση παρεπίμπτουσας αλίευσης ή θανατώσεων από αλιευτικές δραστηριότητες ειδών της πανίδας που απαριθμούνται στο Παράρτημα IV, όπως το ρινοδέλφινο (*Tursiops truncatus*), η φώκαινα (*Phocoena phocoena*), το κοινό δελφίνι (*Delphinus delphis*), τα οποία προστατεύονται αυστηρά βάσει της οδηγίας. Σε ό,τι αφορά τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, το προσφάτως θεσπισθέν εθνικό σχέδιο δράσης περιλαμβάνει αναφορά σε δράσεις που σχετίζονται με τη μείωση της θνησιμότητας μετά την τυχαία σύλληψή σε αλιευτικά εργαλεία (π.χ. δράσεις 3.6, 3.8, 3.9, 4.6, 5.1, 5.2) αλλά έως σήμερα δεν έχει ξεκινήσει η υλοποίηση των δράσεων αυτών και συνεπώς δεν έχουν ληφθεί τα απαιτούμενα από το άρθρο 12 παρ. 4 της οδηγίας μέτρα.

Τέλος, η Ελλάδα δεν έχει λάβει τα κατάλληλα μέτρα, όπως απαιτείται από την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και την οδηγία 2009/147/ΕΚ, για να αποφύγει τη σημαντική όχληση αρκετών θαλάσσιων ειδών και ειδών θαλάσσιων πτηνών, όπως Αιγαιόγλαρος (*Larus audouinii*), Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*), Αρτέμης (*Calonectris diomedea*) και Μύχος (*Puffinus yelkouan*) από αλιευτικές δραστηριότητες στις περιοχές Natura 2000 που έχουν οριστεί για τη διατήρησή τους. Ο Θαλασσοκόρακας κυρίως παγιδεύεται σε δίχτυα, ενώ ο Αιγαιόγλαρος και ο Αρτέμης κυρίως την άνοιξη σε παραγάδια, ενώ ο Μύχος σε δίχτυα (Καλλονή) και σε παραγάδια (ICES 2010 & Final Report LIFE Θαλασσοπούλια 2012). Το Εθνικό Πρόγραμμα Συλλογής Αλιευτικών Δεδομένων (ΕΠΣΑΔ), κοινώς DCF (Data Collection Framework) Regulation, είναι η διαδικασία με την οποία κάθε κράτος μέλος υποχρεώνεται να καταγράφει την αλιευτική δραστηριότητα.

Στο πλαίσιο του ΕΠΣΑΔ καταγράφεται και η τυχαία παγίδευση και το παρεμπόπτον αλίευμα. Όμως, καθώς στόχος του ΕΠΣΑΔ είναι η αλιεία και όχι η τυχαία παγίδευση, δεν είναι κατάλληλο εργαλείο για την καταγραφή της τυχαίας παγίδευσης. Απαιτούνται οπωσδήποτε πρόσθετη χρηματοδότηση,

πιο στοχευμένη εκπαίδευση των παρατηρητών και κυρίως να δημιουργηθεί παράλληλο πρόγραμμα συγκεκριμένα για παρακολούθηση παρεμπόπτουσας αλιείας (bycatch monitoring). Τα δεδομένα του ΕΠΣΑΔ από το 2003 δεν έχουν καταγράψει ούτε ένα θαλασσοπούλι ως παρεμπόπτον αλίευμα (bycatch). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι δεν υπάρχει επαρκής κάλυψη σε όλες τις περιοχές, εποχές και αλιευτικά εργαλεία. Εφόσον δεν υπάρχουν δεδομένα για την παρεμπόπτουσα αλίευση, δεν μπορούμε να αξιολογήσουμε τα ελάχιστα επιτρεπόμενα όρια¹⁹. Η αντίστοιχη κάλυψη του φαινομένου από την οδηγία πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (2008/56/ΕΚ) επίσης κρίνεται ανεπαρκής.

Στην παρούσα φάση, συλλογή δεδομένων σχετικά με την αλιευτική προσπάθεια και την παρεμπόπτουσα αλίευση γίνεται στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE PanPuffinus! μέσω ερωτηματολογίων, logbooks & on-board observations για παράκτια αλιεία (που είναι η κατηγορία της αλιείας που ευθύνεται για το παρεμπόπτον αλίευμα θαλασσοπουλιών στην Ελλάδα). Βάσει των στοιχείων αυτών θα παραχθούν bycatch risk maps και θα προταθούν πιλοτικά μέτρα μετριασμού (mitigation measures).

2. ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ι. Υποθέσεις για τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας

- ο Μη συμμόρφωση με την οδηγία πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική (INFR(2022)2176)

Η έγκριση της 1ης επικαιροποίησης του προγράμματος μέτρων για την επίτευξη ή τη διατήρηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στα θαλάσσια ύδατα τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση τον Δεκέμβριο 2023²⁰, ενώ σύμφωνα με την οδηγία 2008/56/ΕΚ τα κράτη μέλη όφειλαν να επανεξετάσουν και να επικαιροποιήσουν τα προγράμματα μέτρων τους έως τις 31 Μαρτίου 2022. Έτσι, και αφού η Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή τον Φεβρουάριο του 2023, τον προηγούμενο μήνα προχώρησε στην αποστολή αιτιολογημένης γνώμης στα κράτη μέλη που στο μεταξύ δεν θέσπισαν ούτε υπέβαλαν εκθέσεις σχετικά, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Το σχέδιο υπουργικής απόφασης που παρουσιάστηκε στη δημόσια διαβούλευση (που διεξήχθη με την αποστολή σχολίων μέσω email) διακρίνεται από σημαντικές ελλείψεις και γενικά εισήγαγε ένα εξαιρετικά ανεπαρκές περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, χαρακτηρίστηκε από ελλιπή εφαρμογή των υφιστάμενων μέτρων, η οποία όφειλε να λάβει χώρα εντός ενός έτους από τη θέσπισή τους, απουσία χρονοδιαγράμματος για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, σύγκριση μεταξύ των προγραμμάτων μέτρων και των προγραμμάτων παρακολούθησης, γενικόλογα νέα μέτρα χωρίς να προσδιορίζουν τι περιλαμβάνουν και πώς θα υλοποιηθούν, ενώ δεν κατέστη σαφές πώς τα

¹⁹ ICES (2013). Report of the Workshop to Review and Advise on Seabird Bycatch (WKBYCS), 14–18 October 2013, Copenhagen, Denmark. ICES CM 2013/ACOM:77. 79 pp.

Dias, M. P., Martin, R., Pearmain, E. J., Burfield, I. J., Small, C., Phillips, R. A., Yates, O., Lascelles, B., Borboroglu, P. G. & Croxall, J. P. (2019). Threats to seabirds: a global assessment. *Biological Conservation*, 237, 525-537.

Fric, J., Peristeraki, P., Karris, G. & Tzali, M. (2012). Assessment of seabird by-catch and proposal of relevant mitigation measures in the Aegean and Ionian Sea. Internal Report for the LIFE07 NAT/GR/000285 Concrete Conservation Actions for the Mediterranean Shag and Audouin's Gull in Greece, including the Inventory of Relevant Marine IBAs (Final Report).

Lago, P., Soliño, L., Arcos, J.M., Austad, M., Matos, R., Russo M., Portolou, D., Christidi, D., Almeida, A., Oliveira, N., Waugh S., Doremus L., Mifsud J., Mizzi, M., Bécares J. (2023) Report on fishing activities and seabird bycatch risk of gears and fishing practices covering Malta, Greece, France, Portugal and Spain. Action A1 Reviewing the scale and characteristics of bycatch of target species. LIFE PanPuffinus! project LIFE19 NAT/MT/000982. (draft report)

²⁰ <https://ypen.gov.gr/dimosia-diavoulefsi-gia-to-schedio-ypourgikis-apofasis-me-thema-egkrisi-1-is-epikairopoiisi-tou-programmatos-metron-gia-ti-epitefsi-i-ti-diatirisi-tis-kalis-perivallontikis-katastasis-sta-thalass/>

μέτρα αυτά θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων, και, τέλος, απουσία αναφοράς και ευθυγράμμισης με άλλα συναφή κείμενα πολιτικής.

- ο Μη συμμόρφωση με την οδηγία 2014/89/ΕΕ για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (INFR(2021)2226, υπόθεση C-128/24)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αποφασίσει την παραπομπή της Ελλάδας στο ΔΕΕ για μη συμμόρφωση με την οδηγία 2014/89/ΕΕ για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (ΘΧΣ) ([INFR(2021)2226], υπόθεση C-128/24) καθότι δεν εκπόνησε τα απαιτούμενα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια και δεν τα υπέβαλε στην Επιτροπή εντός της προβλεπόμενης στην οδηγία προθεσμίας, ήτοι την 31η Μαρτίου 2021. Έως σήμερα δεν έχουν αναληφθεί ενέργειες για τη θέσπιση των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων και δεν έχει ανακοινωθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για τη θέσπιση των σχεδίων αυτών. Επιπλέον, η Εθνική Θαλάσσια Στρατηγική, η οποία τέθηκε σε διαβούλευση τον Φεβρουάριο 2021²¹ αλλά ακόμα δεν έχει εγκριθεί, δεν περιλαμβάνει βασικά στοιχεία τα οποία απαιτούνται από την οδηγία για τον ΘΧΣ, όπως η οικοσυστημική προσέγγιση, η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην αλληλεπίδραση ξηράς-θάλασσας και συντονισμένο διατομεακό σχεδιασμό.

Η επιλογή της Ελλάδας να χρησιμοποιήσει *ad hoc* εργαλεία τομεακού χωροταξικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων (π.χ. υδατοκαλλιέργειες²² και υπεράκτια αιολικά πάρκα²³) και να εγκρίνει προγράμματα άκρως επιβαρυντικών δραστηριοτήτων όπως τα προγράμματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, χωρίς να έχει πρότερα προβεί στη θέσπιση των ΘΧΣ, εγείρει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας ΘΧΣ και την επίτευξη των στόχων της, αλλά και των στόχων της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής της ΕΕ. Ο καθορισμός και η θέσπιση περιοχών για συγκεκριμένες θαλάσσιες δραστηριότητες δημιουργούν τετελεσμένα γεγονότα για τη διαδικασία και το περιεχόμενο των ΘΧΣ, ακυρώνοντας στην πράξη την απαιτούμενη από την οδηγία 2014/89/ΕΕ συντονισμένη, ολοκληρωμένη και διασυνοριακή προσέγγιση για τη βιώσιμη ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων.

ii. Ευρύτερα ζητήματα παραβίασης της ενωσιακής νομοθεσίας

- ο Μη συμμόρφωση με το Πρωτόκολλο της Βαρκελώνης για την ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου όπως έχει επικυρωθεί από την ΕΕ με την απόφαση του Συμβουλίου 2009/89/ΕΚ²⁴

Το πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου έχει επικυρωθεί από την ΕΕ και συνεπώς οι διατάξεις του, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΕ, αποτελούν από τη θέση τους σε ισχύ “αναπόσπαστο μέρος” της ενωσιακής εννόμου τάξης²⁵ και δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς την εφαρμογή τους.²⁶ Το ΔΕΕ έχει επίσης κρίνει ότι τα κράτη μέλη, σε περίπτωση που δεν λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα για την

²¹ <https://ypen.gov.gr/ethniki-choriki-stratigiki-gia-to-thalassio-choro/>

²² Υπ’ αριθμ. 31722/4-11-2011 Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β’ 2505): Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για υδατοκαλλιέργειες και στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

²³ Ν 4964/2022 Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων, την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις (ΦΕΚ Α 150), Κεφάλαιο Η, άρθρα 65-80. Βλ. επίσης υπ’ αριθμ. 49828/3-12-2008 (ΦΕΚ Β 2464) Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού.

²⁴ Απόφαση του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του πρωτοκόλλου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου στη σύμβαση για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου.

²⁵ C-181/73, para. 5, Opinion 1/91 (EEA Agreement), para. 37

²⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 216 ΣΛΕΕ, «οι συμφωνίες που συνάπτει η Ένωση δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και τα κράτη μέλη».

εφαρμογή μιας διεθνούς συμφωνίας που έχει επικυρωθεί από την ΕΕ, παραβιάζουν τις υποχρεώσεις τους βάσει του ενωσιακού δικαίου.²⁷

Η Ελλάδα δεν έχει καθορίσει, όπως απαιτείται από το Πρωτόκολλο, παράκτιες ζώνες στις οποίες δεν επιτρέπεται η δόμηση και οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 2 (α) «δεν μπορ[ούν] να έχ[ουν] πλάτος μικρότερο των 100 μέτρων υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του κατωτέρω εδαφίου β)». Κινούμενη σε άκρως αντίθετη κατεύθυνση, με την πρόσφατη ψήφιση του ν. 5092/2024 με τίτλο «Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 33), η Ελληνική Κυβέρνηση κατήργησε το κατ' ελάχιστον όριο πλάτους της παραλίας²⁸ (ζώνη στην οποία απαγορεύεται η δόμηση) το οποίο ούτως ή άλλως, οριζόμενο στην προισχύουσα νομοθεσία σε μόλις 30 μέτρα, υπολειπόταν κατά πολύ των απαιτήσεων του σχετικού Πρωτοκόλλου της Βαρκελώνης. Η πρόσφατη αυτή νομοθεσία υποβαθμίζει έτι περαιτέρω το προστατευτικό καθεστώς της παράκτιας ζώνης επιτρέποντας τη δόμηση σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις της χώρας βάσει του Πρωτοκόλλου. Ομοίως, η Ελλάδα δεν έχει συμμορφωθεί με το άρθρο 10 του Πρωτοκόλλου καθότι δεν έχει θεσπίσει ειδικά μέτρα προστασίας των ειδικών παράκτιων οικοσυστημάτων, όπως ιδίως οι θίνες, το άρθρο 18 καθότι δεν έχει εκπονήσει μια Εθνική Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, καθώς και το άρθρο 20 παρ. 1 καθότι οι υπάρχουσες διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού δεν προωθούν την ολοκληρωμένη διαχείριση.

3. ΝΕΡΟ

ι. Υποθέσεις για τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας

Στην πρόσφατη δέσμη παραβάσεων της ΕΕ συγκαταλέγεται και η παραπομπή της Ελλάδας στο Δικαστήριο της ΕΕ λόγω μη έγκαιρης ολοκλήρωσης της 2ης αναθεώρησης των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών (ΣΔΛΑΠ) και της 1ης αναθεώρησης των σχεδίων διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας (ΣΔΚΠ).²⁹ Μέχρι και τη στιγμή που συντάσσεται η παρούσα, η Ελλάδα δεν έχει συμμορφωθεί με τις παραπάνω σαφείς υποχρεώσεις που προβλέπονται στην οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ, άρθ. 13)³⁰ και την οδηγία για τις πλημμύρες (2007/60/ΕΚ, άρθ. 7),³¹ αντίστοιχα.

Αντί η Ελλάδα να προβεί εγκαίρως στις απαιτούμενες ενέργειες για την ολοκλήρωση των κομβικών αυτών εργαλείων στρατηγικού σχεδιασμού για τη διαχείριση των υδάτων από τις αρμόδιες αρχές, όπως προβλέπει η ενωσιακή και εθνική νομοθεσία, προέβη σε ανάθεση εκπόνησης *ad hoc* μελέτης (masterplan) για τη διαχείριση υδάτων στη Θεσσαλία μετά τις καταστροφικές πλημμύρες, δίχως προηγούμενο, που έπληξαν τη Θεσσαλία τον Σεπτέμβριο 2023. Η μελέτη αυτή (πρωτότυπο

²⁷ C-239/03 Commission v France (Etang de Berre). Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε τη συμμόρφωση της Γαλλίας με διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Βαρκελώνης.

²⁸ Άρθρο 3 στοιχ. γ' του ν. 5092/2024 (ΦΕΚ Α' 33) με το οποίο διατηρείται ωστόσο το μέγιστο όριο πλάτους της παραλίας σε 50 μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού. Με το άρθρο 24 του προαναφερθέντος νόμου καταργήθηκε το άρθρο 1 του ν. 2971/2001 (ΦΕΚ Α' 285).

²⁹ Βλ. εδώ τη σχετική ανακοίνωση της ΕΕ: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/inf_24_663. Βλ. επίσης εδώ την αντίδραση της Γενικής Γραμματείας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην ανακοίνωση της ΕΕ: <https://ypen.gov.gr/enimerosi-gia-tin-anakoinosi-tis-evropaikis-epitropis-se-schesi-me-ta-schedia-diacheirisis-lekanon-aporrois-potamon/>

³⁰ <https://wfdver.ypeka.gr/el/management-plans-gr/>

³¹ <https://floods.ypeka.gr/sdkp-lap/sdkp-2round/>

κείμενο στην αγγλική γλώσσα) βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση στην κεντρική ιστοσελίδα δημόσιων διαβουλεύσεων opengov.gr για διάστημα σχεδόν ενός μηνός.³²

Η ως άνω μελέτη είναι επιστημονικά ελλιπής και δεν λαμβάνει υπόψη τις προβλέψεις των δύο οδηγιών για τα ύδατα, ούτε πληροί τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ότι μπορεί να υποκαταστήσει τα εργαλεία στρατηγικού σχεδιασμού που προβλέπονται στη νομοθεσία. Ειδικότερα, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Greenpeace και WWF Ελλάς, μεταξύ άλλων, επεσήμαναν στα αναλυτικά σχόλια που κατέθεσαν στη δημόσια διαβούλευση³³ τα εξής:

- Η μελέτη δείχνει να αγνοεί πλήρως το περιεχόμενο που πρέπει να έχουν μελέτες τέτοιου επιπέδου, οι οποίες πρέπει να ικανοποιούν τεχνικά κριτήρια που εξειδικεύονται σε κατευθυντήρια έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ιδίως σε σχέση με τις κατευθυντήριες οδηγίες και τις προδιαγραφές για τις μελέτες στο πλαίσιο των δύο κύριων οδηγιών: της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα 2000/60/ΕΚ και της οδηγίας για τις πλημμύρες 2007/60/ΕΚ.
- Σχετικά με τα προτεινόμενα μέτρα, δεν παρατίθεται ή διαφαίνεται οποιαδήποτε αναγνωρισμένη μεθοδολογία ή τυπολογία ή έστω μια συνεκτική και αναλυτική λογική που να διέπουν τη σύνταξη αυτών. Θα μπορούσε, ενδεικτικά, να είχε ακολουθηθεί η κατηγοριοποίηση και τυπολογία μέτρων που προβλέπονται για τη σύνταξη του προγράμματος μέτρων κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, προκειμένου να υπάρξει όχι μόνο η αναγκαία συστηματικότητα στη διατύπωση των μέτρων, αλλά και επιπλέον για να εξασφαλιστεί τόσο ο ολοκληρωμένος - υποτίθεται- χαρακτήρας του masterplan όσο και η συνέργεια με τα θεσμικά εργαλεία. Ωστόσο, οι σκοποί αυτοί δεν φαίνεται να διέπουν τη σύνταξη του masterplan, γεγονός που αδυνατίζει σε σημαντικό βαθμό την αξία του ως κειμένου στρατηγικού χαρακτήρα.
- Η μελέτη δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της οδηγίας 2007/60/ΕΚ για τη διαχείριση του κινδύνου πλημμυρών. Ενδεικτικά, τα προτεινόμενα μέτρα στο πλαίσιο της ενωσιακής νομοθεσίας για τη διαχείριση του κινδύνου πλημμύρας πρέπει απαραίτητως να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστο χαρακτηρισμό δασικών περιοχών ως προστατευτικών, περιορισμό δραστηριοτήτων στις πλημμυρικές κοίτες, εντοπισμό και καταγραφή εστιών παραγωγής φερτών και σχεδιασμό μέτρων που είναι συμβατά με τις απαιτήσεις της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, της οποίας στόχος είναι η αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης, προστασία και βελτίωση των υδάτινων οικοσυστημάτων, και η προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού, γεγονός που δεν ικανοποιείται εν προκειμένω. Υπολείπεται, επίσης, σοβαρά σε σχέση με τις ραγδαίες εξελίξεις σε καινοτόμες προσεγγίσεις αποτελεσματικής αντιμετώπισης των πλημμυρών και συνολικότερα των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης, με βάση τις υπηρεσίες που προσφέρουν τα φυσικά οικοσυστήματα του κάθε τόπου.

ii. Ευρύτερα ζητήματα παραβίασης της ενωσιακής νομοθεσίας

Μετά από έξι ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και μία απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ το έργο της εκτροπής υδάτων (πλέον μεταφοράς 250 εκ. κυβικών μέτρων νερού) από τη ΛΑΠ Αχελώου στη ΛΑΠ Πηνειού προβλέπεται στις ΣΜΠΕ της 2ης αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ των ΥΔ Θεσσαλίας³⁴ και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας³⁵ που τέθηκαν σε δημόσια διαβούλευση. Το σύνθετο αυτό έργο που απαρτίζεται από περισσότερα έργα φραγμάτων, ΥΗΣ, ταμίευσης για τη μεταφορά υδάτων κ.λπ. (δίχως να είναι σαφές ποια ακριβώς έργα περιλαμβάνει, καθώς στα κείμενα των ΣΔΛΑΠ προτείνεται ο επανασχεδιασμός του έργου), διακυβεύει την

³² Εξακολουθούν να διεξάγονται έως τις 12 Απριλίου 2024 παράλληλα περισσότερες δημόσιες διαβουλεύσεις επί του ίδιου κειμένου με 4 διαφορετικά επισπεύδοντα υπουργεία. Βλ. εδώ <http://www.opengov.gr/minenv/?p=13283> (ΥΠΕΝ), <http://www.opengov.gr/yme/?p=5336> (Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών), <http://www.opengov.gr/yptaai/?p=3069> (ΥΠΑΑΤ), <http://www.opengov.gr/civilprotection/?p=7247> (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας).

³³ Βλ. σχετικά εδώ: <http://www.opengov.gr/minenv/?c=36365> και εδώ: <http://www.opengov.gr/minenv/?c=36372>

³⁴ <https://wfdver.ypeka.gr/el/project/consultation-el08-410-2revision-smpe-gr-v01/>

³⁵ <https://wfdver.ypeka.gr/el/project/consultation-el04-410-2revision-smpe-gr-v01/>

επίτευξη της καλής κατάστασης (και καλού οικολογικού δυναμικού) των επηρεαζόμενων υδάτινων σωμάτων έως το 2027.

Ο έλεγχος συνδρομής των προϋποθέσεων υπαγωγής ΥΣ στις εξαιρέσεις του άρθρου 4 παρ. 7 λόγω νέων σχεδιαζόμενων έργων αποτελεί περιεχόμενο των ΣΔΛΑΠ.³⁶ Ωστόσο, στη 2η αναθεώρηση των ΣΔΛΑΠ δεν φαίνεται να αποτελεί περιεχόμενο αυτών. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις των ΣΜΠΕ ΣΔΛΑΠ ΥΔ Θεσσαλίας και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας κανένα από τα ΥΣ δεν κρίθηκε ότι υπάγεται στην εξαίρεση του ως άνω άρθρου.³⁷ Η μόνη εξαίρεση που εφαρμόστηκε στα ως άνω ΥΔ ήταν αυτή του άρθρου 4 παρ. 4.

Τα επιμέρους έργα της μεταφοράς ύδατος από τη ΛΑΠ Αχελώου στη ΛΑΠ Πηνιού οφείλουν να περάσουν τον έλεγχο συνδρομής των προϋποθέσεων υπαγωγής στην εξαίρεση του άρθ. 4 παρ. 7 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα 2000/60/ΕΚ, ήδη στο παρόν στάδιο της 2ης αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ (όπως είχε άλλωστε συμβεί στα πρώτα ΣΔΛΑΠ). Αντί αυτού, ο έλεγχος αυτός μετατίθεται χρονικά κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του εκάστοτε έργου. Η επιλογή αυτή, όμως, δεν συνάδει με τον σκοπό και το πνεύμα και το Παράρτημα VII (σημεία Α.5, Α.7 και Β.1) της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα.³⁸

Όπως αναφέρεται, εισάγεται νέα διαδικασία για την υπαγωγή στο άρθρο 4 παρ. 7 με τις ΣΜΠΕ των ΣΔΛΑΠ, κατά παρέκκλιση της κείμενης νομοθεσίας, "Η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής ισχύει από την έγκριση του παρόντος Σχεδίου Διαχείρισης και αφορά σε προγραμματιζόμενα έργα για τα οποία δεν έχει κατατεθεί φάκελος περιβαλλοντικής αδειοδότησης ή σε περιπτώσεις που βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας δεν απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών όρων, δεν έχει κατατεθεί αίτημα για χορήγηση άδειας κατασκευής, εγκατάστασης ή λειτουργίας στους κατά περίπτωση αρμόδιους φορείς".

Περαιτέρω, εισάγεται για πρώτη φορά η πρόβλεψη στη ΣΜΠΕ της 2ης Αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ για 11 από τα 14 υδατικά διαμερίσματα της χώρας ότι, "Για έργα Εθνικής Σημασίας, ή επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος ή κοινού ενδιαφέροντος ο φορέας του έργου μπορεί να καταθέσει αίτημα αξιολόγησης της εφαρμοσιμότητας του 4.7 και τυχόν ελέγχου υπαγωγής ανεξάρτητα από τη διαδικασία που περιγράφεται ανωτέρω".³⁹ Για άλλη μία φορά, όμως, η ως άνω διαδικασία δεν είναι σύμφωνη με την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, καθώς ήδη γνωστά κατά τον χρόνο αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ νέα σχεδιαζόμενα έργα με σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση των ΥΣ θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το στάδιο αυτό και να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής του κοινού.

Επιπρόσθετα, θα θέλαμε να θέσουμε υπόψη σας τις κάτωθι ειδικές περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με την ενωσιακή νομοθεσία για τα ύδατα.

Πρώτον, η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με τα άρθ. 1, 7 παρ. 2, 7 παρ. 3 περίπτ. (α) έως (δ) της οδηγίας 2007/60/ΕΚ, κατά το μέρος που το ελληνικό δίκαιο [υ.α. 31822/1542/Ε103/2010] (α) δεν αναγνωρίζει τις φυσικές πλημμυρικές περιοχές, και δεν προβλέπει τη συνεκτίμησή τους στις διαδικασίες "της διαχείρισης του εδάφους και των υδάτων, του χωροταξικού σχεδιασμού, της χρήσης της γης, και της διαφύλαξης της φύσης" (π.χ., μέσω της αποθάρρυνσης μελλοντικών χρήσεων γης που συνεπάγονται διαρκή ή έντονη παρουσία ανθρώπων), (β) εντός των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, προβλέπει ελέγχους μόνο για δραστηριότητες που απαιτούν ΑΕΠΟ, άδεια εγκατάστασης, ή άδεια λειτουργία [άρθ. 7

³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). Κατευθυντήριο κείμενο αριθ. 36 - Εξαιρέσεις σε περιβαλλοντικούς στόχους σύμφωνα με το άρθρο 4(7). Ανακτήθηκε από: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive_en#implementation

³⁷ Βλ. ΣΜΠΕ 2ης αναθεώρησης ΣΔΛΑΠ ΥΔ Θεσσαλία, σελ. 238. Ανακτήθηκε από: <https://wfdver.ypeka.gr/el/project/consultation-el08-410-2revision-smpe-gr-v01/>. ΣΜΠΕ 2ης αναθεώρησης ΣΔΛΑΠ ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, σελ. 18. Ανακτήθηκε από: <https://wfdver.ypeka.gr/el/project/consultation-el04-410-2revision-smpe-gr-v01/>

³⁸ Βλ. εδώ τα αναλυτικά σχόλια των περιβαλλοντικών οργανώσεων στα στάδια της δημόσιας διαβούλευσης επί της 2ης αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ ΥΔ Θεσσαλίας και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας https://www.wwf.gr/shmeio_gnosis/vivliothiki/?12171866/-----2--

³⁹ Βλ. ενδεικτικά ΣΜΠΕ 2ης αναθεώρησης ΣΔΛΑΠ ΥΔ Θεσσαλίας όπου περιγράφεται η διαδικασία υπαγωγής στο άρθρο 4.7, όπως αυτή επικαιροποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας 2ης Αναθεώρησης των ΣΔΛΑΠ (σελ. 13). Ανακτήθηκε από: <https://wfdver.ypeka.gr/el/project/consultation-el08-410-2revision-smpe-gr-v01/>

παρ. 7 υ.α. 31822/1542/E103/2010], και (γ) δεν προβλέπει και δεν θεσπίζει σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης.

Δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με το άρθρ. 17 παρ. 2 της οδηγίας 2020/2184/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (αναδιατύπωση), διότι οι εκεί αναφερόμενες πληροφορίες δεν καθίστανται διαθέσιμες στο κοινό.

4. ΑΠΟΒΛΗΤΑ

i. Υποθέσεις για τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας

Η διαχείριση των αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα εξακολουθεί να μην ακολουθεί την ιεραρχία διαχείρισης και να υποφέρει από τις ίδιες στρεβλώσεις που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε διαπιστώσει με μελέτη της το 2015 (βλ. προειδοποιητική επιστολή στο πλαίσιο της υπόθεσης INFR(2021)2166). Η διαλογή στην πηγή δεν βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο και ελάχιστα έχουν γίνει προς τη χωριστή διαλογή των οργανικών αποβλήτων και άλλων ανακυκλώσιμων υλικών. Εν πολλοίς αγνοούνται οι συστάσεις της Επιτροπής όπως έχουν αποδοθεί μέσα από την επισκόπηση εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής (ΕΕΠΠ)⁴⁰ του 2022 για την Ελλάδα, όπως επίσης αγνοούνται οι συστάσεις που δόθηκαν στην Ελλάδα με τις έγκαιρες ειδοποιήσεις της Επιτροπής το 2018 και το 2023. Η κύρια έμφαση δίνεται στη διαλογή σύμμεικτων αποβλήτων και η διοχέτευσή τους σε μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων, πράγμα που οδηγεί σε υψηλό υπολειμματικό περιεχόμενο. Αποτελεί, επίσης, στρατηγική επιλογή της κυβέρνησης, που δεν εδράζει σε αυστηρά επιστημονικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα, η στροφή της χώρας προς την καύση των αστικών αποβλήτων, πράγμα που αν συμβεί θα παγιώσει τον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων για τα επόμενα 40 έτη. Μάλιστα με την πρόσφατη αναθεώρηση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΥΣ 5/18.4.2023, ΦΕΚ Α' 94/2023⁴¹), δίνεται το πράσινο φως για την καύση σύμμεικτων αποβλήτων, παρότι κάτι τέτοιο έρχεται σε πασιφανή αντίθεση με την κυκλική οικονομία και καταστρατηγεί την ιεραρχία διαχείρισης αποβλήτων.

Σχετικά με τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, για την οποία η Ελλάδα έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (υπόθεση C-584/14), δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί ένα ενιαίο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης των επικίνδυνων αποβλήτων με χρήση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών κατά πως προέβλεπε άλλη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (υπόθεση C-286/08).

ii. Ευρύτερα ζητήματα παραβίασης της ενωσιακής νομοθεσίας

Παρότι η Ελλάδα ήταν μια από τις πρώτες χώρες της ΕΕ που ενσωμάτωσε στο εθνικό δίκαιο με το ν. 4736/2020 την οδηγία (ΕΕ) 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον, την εφαρμόζει με πλημμελή τρόπο. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 5 της οδηγίας, εξακολουθούν κυκλοφορούν ευρέως στην ελληνική αγορά απαγορευμένα πλαστικά προϊόντα, κυρίως πλαστικά καλαμάκια και δευτερευόντως πλαστικά πιάτα, εξαιτίας της αναποτελεσματικότητας της Ελληνικής Πολιτείας στον έλεγχο της εμπορίας τέτοιων ειδών. Επιπλέον, είναι σχεδόν αδύνατη η επίτευξη του στόχου χωριστής συλλογής του 77% των πλαστικών προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 9 της οδηγίας, καθώς έως σήμερα δεν έχει

⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=SWD:2022:254:FIN>

⁴¹ <https://www.elinyae.gr/index.php/ethniki-nomothesia/pys-5-tis-1842023-2023-fek-94a-1842023>

τεθεί σε λειτουργία το σύστημα επιστροφής εγγύησης που ο ν. 4736/2020 προέβλεπε να λειτουργεί από το 2022, ενώ τα υφιστάμενα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης στα οποία εντάσσονται οι πλαστικές φιάλες εξακολουθούν να λειτουργούν με πολλά προβλήματα και πολλές σκιές όσον αφορά τη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα του έργου τους. Αξίζει επιπρόσθετα να αναφερθεί πως η διευρυμένη ευθύνη παραγωγού για τα απόβλητα συσκευασίας λειτουργεί με πολλά προβλήματα στην Ελλάδα, καθώς εκτιμάται πως υπάρχει εκτεταμένη εισφοροαποφυγή της τάξης του 40% (15.000.000-20.000.000 ευρώ) ή και παραπάνω, ενώ οι εισφορές παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα με αποτέλεσμα να μην δημιουργούνται χρηματορροές για την ενίσχυση των υποδομών ανακύκλωσης συσκευασιών. Ουσιαστικό ζήτημα είναι, επίσης, ότι ένα από τα ΣΕΔ συσκευασιών εισπράττει το 45% των εισφορών από τους παραγωγούς και υλοποιεί μόλις το 5% της συλλογής, ενώ το άλλο υλοποιεί το 95% της συλλογής με μόνο το 55% των εισφορών.

Τέλος να σημειωθεί πως στην Ελλάδα η διαλογή στην πηγή των βιοαποβλήτων βρίσκεται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο, πράγμα που αντίκειται στην υποχρέωση που ορίζει η οδηγία (ΕΕ) 2018/851 βάσει της οποίας τα βιοαπόβλητα θα έπρεπε από 31 Δεκεμβρίου 2023 να συλλέγονται χωριστά ή να ανακυκλώνονται στην πηγή.

5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 3 παρ. 2 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ κατά το μέρος που η θέσπιση σχεδίων ή προγραμμάτων με τυπικό νόμο γίνεται (όπως ενδεικτικά με το άρθ. 174 ν. 4964/2022, το άρθ. 92 παρ. 1 ν. 4685/2020 (διάφοροι ΣΜΑ), το άρθ. 142 παρ.1 ν. 4759/2020 (διάφοροι ΣΜΑ), το άρθ. 257 ν. 5037/2023 (παρατάσεις λειτουργίας ΣΜΑ) και το άρθ. 28 ν. 5092/2024 (λιμάνι Αλεξανδρούπολης)-πρβλ. και 2(α) οδηγίας 2001/42/ΕΚ) χωρίς να έχει προηγηθεί η διαδικασία (στρατηγικής) περιβαλλοντικής εκτίμησης του άρθ. 3 παρ. 1. Η μη συμμόρφωση αυτή είναι συστηματική.

6. ΣΥΜΒΑΣΗ AARHUS

Σύμφωνα με τη Σύμβαση Aarhus, οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού οφείλουν να «περιλαμβάνουν εύλογα χρονοδιαγράμματα (...), προσφέροντας επαρκή χρόνο για την ενημέρωση του κοινού, και για την προπαρασκευή και πραγματική συμμετοχή του κοινού κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων», ενώ επισημαίνεται η ανάγκη αξιοποίησης των αποτελεσμάτων συμμετοχής του κοινού. Παρατηρείται, ωστόσο, μια γενικευμένη μη συμμόρφωση με τις επιταγές της Σύμβασης και μη λήψη κατάλληλων μέτρων για την εφαρμογή των υποχρεώσεων της Σύμβασης Aarhus για τις δημόσιες διαβουλεύσεις στο πλαίσιο της λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων.

Ενδεικτικά παραδείγματα χαρακτηριστικά της περιγραφόμενης κατάστασης μπορούν να αντληθούν από τις διαδικασίες δημόσιων διαβουλεύσεων. Οι περισσότερες διαβουλεύσεις για το περιβάλλον οργανώνονται επί σχεδίων νόμου, δηλαδή σε τελικό στάδιο του σχεδιασμού μιας πολιτικής απόφασης, με αποτέλεσμα οι πολίτες και το ενδιαφερόμενο κοινό να έχουν μικρά περιθώρια για προώθηση μιας εναλλακτικής προσέγγισης από την προτεινόμενη ή συνεκτίμηση πρόσθετης τεκμηρίωσης που ανατρέπει τον σχεδιασμό. Επίσης, χαρακτηρίζονται από μικρή και κυμαινόμενη διάρκεια πολλές από τις οποίες πραγματοποιούνται με ελάχιστες προθεσμίες για τον σχολιασμό ογκωδών νομοσχεδίων (βλ. προθεσμία των τεσσάρων ημερών, συμπεριλαμβανομένου σαββατοκύριακου και ημέρας επίσημης αργίας, για τον σχολιασμό νομοσχεδίου 143 άρθρων αναφορικά με μία πληθώρα κρίσιμων ενεργειακών και περιβαλλοντικών ζητημάτων, τον

Φεβρουάριο 2023⁴²). Επίσης, οι δημόσιες διαβουλεύσεις δεν συνοδεύονται όλες από ανάλυση των συνεπειών ρύθμισης ή άλλο υποστηρικτικό υλικό που να εξηγεί στον πολίτη το σκεπτικό της ρύθμισης και τον προβλεπόμενο αντίκτυπο που αυτή θα έχει. Επίσης, δεν διαφαίνεται αν και πώς λαμβάνονται υπόψη τα σχόλια που υποβάλλονται (βλ. ενδεικτικά πρόσφατη έκθεση διαβούλευσης του σχεδίου νόμου «Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές και άλλες διατάξεις», όπου σε σύνολο 1239 σχολίων⁴³ απορρίφθηκε η συντριπτική τους πλειονότητα ως «επαναλαμβανόμενα», βλ. ΑΣΡ σελ. 86-88⁴⁴). Γενικότερα, οι περισσότερες διαβουλεύσεις για περιβαλλοντικά θέματα δεν συνοδεύονται από έκθεση διαβούλευσης στην οποία να τεκμηριώνεται αν και ποια σχόλια λήφθηκαν υπόψη στην τελική απόφαση και γιατί.

Επιπλέον, η πρόσφατη ανάρτηση κειμένου στην αγγλική γλώσσα στο *opengov* δεν μπορεί να θεωρηθεί τρόπος διεξαγωγής δημόσιας διαβούλευσης που εξασφαλίζει την πραγματική συμμετοχή του κοινού (βλ. *draft master plan για τη Θεσσαλία*⁴⁵) και αντίκειται στα άρθρα 3 παρ. 2, 5 παρ. 2, 6 παρ. 2 και 8 της Σύμβασης Aarhus.

Τέλος, η Ελλάδα δεν συμμορφώνεται με το άρθρ. 9 παρ. 4 περίπτ. (γ) της Σύμβασης Aarhus, κατά το μέρος που δεν είναι δημοσίως διαθέσιμη (*publicly accessible*) κάθε απόφαση δικαστηρίου που αφορά το περιβάλλον.

Ειδικότερα, σχετικά με την τρέχουσα διαδικασία επικαιροποίησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, η Ελλάδα δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από τη Σύμβαση Aarhus σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για εργαλεία στρατηγικού σχεδιασμού για την ενέργεια. Με ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές προς τα κράτη μέλη για την επικαιροποίηση των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα για την περίοδο 2021-2030 (2022/C 495/02), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπενθύμισε ότι σύμφωνα με τη Σύμβαση του Aarhus, «πρέπει να δίνεται στο κοινό εύλογο χρονικό διάστημα για να συμμετάσχει στις διάφορες φάσεις και πρέπει να ζητείται η γνώμη του όταν όλες οι επιλογές παραμένουν ανοικτές».

Η μη συμμόρφωση με τη Σύμβαση Aarhus και με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της ενεργειακής ένωσης αποτυπώθηκε στην έλλειψη συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία σύνταξης του επικαιροποιημένου προσχεδίου ΕΣΕΚ. Η διαδικασία αναθεώρησης που ακολουθείται μέχρι στιγμής χαρακτηρίζεται από την απουσία δημόσιας συμμετοχής καθώς και την παντελή έλλειψη ενημέρωσης για τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα αυτής. Μετά τη μη τήρηση της προβλεπόμενης προθεσμίας για κατάθεση του επικαιροποιημένου προσχεδίου ΕΣΕΚ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 30η Ιουνίου 2023, η Ελλάδα το απέστειλε τον Νοέμβριο μετά από σχολιασμό μόνο από τους φορείς της Διυπουργικής Επιτροπής για την Ενέργεια και το Κλίμα (Υπουργική Πράξη 31/2019, ΦΕΚ Α' 147), χωρίς καμία συμμετοχή του κοινού, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999. Μέχρι και τη στιγμή σύνταξης της παρούσας δεν έχει διεξαχθεί διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η Ελλάδα δεν έχει συμμορφωθεί με τη σύμβαση Aarhus και ειδικότερα με το άρθρ. 11 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, κατά το μέρος που δεν έχει καθιερωθεί "πολυεπίπεδος διάλογος για το κλίμα και την ενέργεια σύμφωνα με εθνικούς κανόνες" (κυρίως το άρθρ. 26 ν. 4936/2022) καθώς και με τα άρθρα 17(1) και 17(7), διότι δεν έχει δημοσιοποιήσει⁴⁶ (έως τις 15.3.2023) "έκθεση σχετικά με την κατάσταση εφαρμογής του ενοποιημένου εθνικού του

⁴² <http://www.opengov.gr/minenv/?p=13121>

⁴³ <http://www.opengov.gr/minfin/?p=12325>

⁴⁴ <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12501116.pdf>

⁴⁵ <http://www.opengov.gr/minenv/?p=13283>

⁴⁶ <https://reportnet.europa.eu/public/country/EL>

σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα με τη μορφή ενοποιημένης εθνικής έκθεσης προόδου για την ενέργεια και το κλίμα".

7. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Σχετικά με την οδηγία 2010/75/ΕΕ για τις βιομηχανικές εκπομπές, θα θέλαμε να επισημάνουμε τις εξής περιστάσεις μη συμμόρφωσης της Ελλάδας με τις διατάξεις της οδηγίας αυτής:

- Μη συμμόρφωση με το άρθρ. 5 παρ. 1, 15 παρ. 4 και 24 παρ. 1 περίπτ. (γ) της οδηγίας 2010/75/ΕΕ, κατά το μέρος που η από 27.12.2021 απόφασης του Γενικού Διευθυντή Περιβαλλοντικής Πολιτικής του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με θέμα: «Έγκριση αιτημάτων υπαγωγής των ΑΗΣ Αθερινόλακκου (Μονάδες I-II), Μελίτης (Μονάδα I), Μεγαλόπολης (Μονάδα IV), Αγίου Δημητρίου (Μονάδες I-II, III-IV, V) της ΔΕΗ ΑΕ και των θυγατρικών της στις διατάξεις των άρθρων 12.4 και 27.1 της ΚΥΑ 36060/1155/Ε.103/2013 (ΦΕΚ Β 1450) όπως ισχύει» (ΑΔΑ: 9ΨΧ04653Π8-ΞΧΩ) ελήφθη χωρίς συμμετοχή του κοινού.
- Μη συμμόρφωση με το άρθρ. 5 παρ. 1, 15 παρ. 4 και 24 παρ. 1 περίπτ. (γ) της οδηγίας 2010/75/ΕΕ, κατά το μέρος που "από την 1η Ιανουαρίου 2020 και μέχρι την ολοκλήρωση της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Νήσου Κρήτης με την Αττική", το άρθρ. 48 ν. 5092/2024 επέτρεψε στις "εγκατεστημένες σε υφιστάμενους σταθμούς παραγωγής της Νήσου Κρήτης Ατμοηλεκτρικές Μονάδες που υπάγονται στην οδηγία 2010/75/ΕΕ" να λειτουργούν κατά παρέκκλιση των οριακών τιμών εκπομπής του άρθρ. 15 παρ. 3 της ίδιας οδηγίας, χωρίς να τηρηθούν οι προϋποθέσεις των παραπάνω διατάξεων, και ειδικότερα: (i) αξιολόγηση [15(4)(β)] (ii) τεκμηρίωση σε παράρτημα των όρων αδειοδότησης [15(4)(γ)] (iii) διασφάλιση ότι "δεν προκαλείται σημαντική ρύπανση και ότι επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του" [15(4)(ε)] (iv) συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία αδειοδότησης [24(1)(γ) σε συνδυασμό με 15(4)].
- Μη συμμόρφωση με το άρθρ. 20 παρ. 2 και 24 παρ. 1 περίπτ. (β) της οδηγίας 2010/75/ΕΕ, κατά το μέρος που τα άρθρ. 88 παρ. 1, παρ. 3 και παρ. 5 ν. 4602/2019 (όπως τροποποιούνται από το άρθρ. 49 ν. 5092/2024), επιτρέπουν την "ουσιαστική μετατροπή" (μεταφορά, προσθήκη νέων) εγκαταστάσεων που υπάγονται στην οδηγία 2010/75/ΕΚ, χωρίς να τηρούνται οι απαιτήσεις της τελευταίας που αφορούν την αδειοδότηση και τη συμμετοχή του κοινού (αντιστοίχως).
- Μη συμμόρφωση με τα άρθρ. 24 παρ. 2 και 24 παρ. 3 της οδηγίας 2010/75/ΕΕ, κατά το μέρος που η παράταση της ενιαίας άδειας παραγωγής και λειτουργίας με το άρθρ. 113 παρ. 2 ν. 5079/2023 (όπως τροποποιήθηκε από το άρθρ. 50 ν. 5092/2023) αποτελεί "χορήγηση" η "αναπροσαρμογή" "άδειας" (με την έννοια του άρθρ. 3 σημείο 7) της οδηγίας 2010/75, δηλαδή "έγγραφης άδειας λειτουργίας μέρους ή ολόκληρης εγκατάστασης ή μονάδας καύσης"), η οποία έλαβε χώρα χωρίς να τηρηθούν οι διατάξεις αυτές.
- Μη συμμόρφωση με το άρθρ. 25 παρ. 1 της οδηγίας 2010/75/ΕΕ, κατά το μέρος που η χορήγηση (i) "ενιαίων" (για ένα μη απαριθμούμενο σύνολο εγκαταστάσεων, πολλές από τις οποίες δεν υφίστανται ακόμα) αδειών λειτουργίας (ii) με διάταξη τυπικού νόμου (η ευθεία προσβολή της οποίας δεν είναι δυνατή) απαγορεύει, η δυσχεραίνει υπερβολικά, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

8. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τέλος, θα θέλαμε να επισημάνουμε τις εξής περιστάσεις μη συμμόρφωσης της Ελλάδας με τις διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας:

- Μη συμμόρφωση με το αρθ. 14 παρ. 1 περίπτ. (α) της οδηγίας 2012/18/ΕΕ (Seveso III) κατά το μέρος που "οι πληροφορίες που αναφέρονται στο παράρτημα V" δεν "είναι μονίμως διαθέσιμες στο κοινό".

- Μη συμμόρφωση με το άρθ. 14 παρ. 2 περίπτ. (α) της οδηγίας 2012/18/ΕΕ (Seveso III), κατά το μέρος που δεν χορηγούνται τακτικά σε "όλα τα πρόσωπα που ενδέχεται να πληγούν από μεγάλο ατύχημα ...με την πλέον ενδεξιγμένη μορφή, χωρίς να χρειάζεται να τις ζητήσουν, σαφείς και εύληπτες πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα ασφαλείας και την απαιτούμενη συμπεριφορά σε περίπτωση μεγάλου ατυχήματος".
- Μη συμμόρφωση με την Εκτελεστική Απόφαση (ΕΕ) 2020/51 "σχετικά με τη θέσπιση τεχνικών κατευθυντήριων γραμμών για τις επιθεωρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας 2006/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου" κατά το μέρος που η "επενδυτική συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της μονοπρόσωπης ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΟΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΧΡΥΣΟΥ» (η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4785/2021) (και ιδίως ο όρος 24.1 αυτής) αναθέτουν επιθεωρήσεις εγκαταστάσεων εξορυκτικών αποβλήτων σε μη ανεξάρτητο μέρος.
- Μη συμμόρφωση με το άρθ. 6 παρ. 5 της οδηγίας 2016/2284/ΕΕ, κατά το μέρος που το Εθνικό Πρόγραμμα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης⁴⁷ οριστικοποιήθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί διαβούλευση με το κοινό.
- Μη συμμόρφωση με το άρθρο 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 "σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088" (Κανονισμού Ταξινόμησης), κατά το μέρος που δεν έχουν οριστεί μέτρα και κυρώσεις για την παραβίαση των άρθρων 5-7, μολονότι τα τελευταία ήδη εφαρμόζονται [άρθ. 27(2)].

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις:

1. Αρχέλων
2. Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
3. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης
4. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
5. Καλλιστώ
6. Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης
7. Greenpeace
8. Green Tank
9. MEDASSET
10. WWF Ελλάς

⁴⁷ <https://circabc.europa.eu/rest/download/bccabf2f-9776-4c53-a15e-4cde739f54ba?ticket=>